

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การสร้างชุดการสอนการอ่านภาษาไทย แบบ SQ3R สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.1 คุณภาพของผู้เรียน
 - 1.2 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.3 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย
2. การสอนอ่าน
3. การสอนอ่านแบบ SQ3R
4. ความเข้าใจในการอ่าน
5. รูปแบบของงานเขียน
6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
7. ชุดการสอน
8. นิสัยรักการอ่าน
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 9.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

กรมวิชาการ (2545, หน้า 1 – 3) ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียน สาระและมาตรฐาน
การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
พอสรุปได้ดังนี้

การสอนภาษาไทยในปัจจุบันเน้นการสอนที่มีวิธีการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ
และใช้ภาษาเพื่อการแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิตและแก้ไขปัญหาสังคม เน้นการสอนที่เป็น
เครื่องมือในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนต้องมีทักษะการใช้ภาษา
ได้ถูกต้อง ศึกษาเรื่องราวของชีวิตทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาภูมิปัญญาทางภาษา

ในท้องถิ่นต่าง ๆ จึงทำให้เป็นแนวคิดในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร โดยจัดเป็นสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทยทั้งหมด 5 สาระ ได้แก่ สาระการอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด หลักการใช้ภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับครู ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนต่อไป

คุณภาพของผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 10)

เมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับประถมศึกษา ผู้เรียนควรมีความรู้ความสามารถดังนี้

1. สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดี
2. สามารถอ่าน เขียน ฟัง ดูและพูด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลและคิดเป็นระบบ
4. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การแสวงหาความรู้และใช้ภาษาในการพัฒนาตน

และสร้างสรรค์งานอาชีพ

5. ตระหนักในวัฒนธรรมการใช้ภาษาและความเป็นไทย ภูมิใจและชื่นชม ในวรรณคดีและวรรณกรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย
6. สามารถนำทักษะทางภาษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้องตามสถานการณ์และบุคคล

7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสร้างความสามัคคีในความเป็นชาติไทย
8. มีคุณธรรม จริยธรรม มีวิสัยทัศน์ โลกทัศน์ที่กว้างไกลและลึกซึ้ง

ส่วนคุณภาพของผู้เรียนภาษาไทยเมื่อจบแต่ละช่วงชั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะช่วงชั้นที่ 2 เนื่องจากเป็นช่วงชั้นที่ผู้วิจัยทำการศึกษา ซึ่งกำหนดไว้ว่าผู้เรียนต้องมีความรู้ความสามารถ ดังนี้

1. อ่านได้คล่องและอ่านได้เร็วขึ้น
2. เข้าใจความหมายของคำ สำนวน โวหาร การเปรียบเทียบ จับประเด็นสำคัญ

แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ ตีความ สรุปความ

3. นำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้แก้ปัญหา ตัดสินใจ คาดการณ์และใช้การอ่าน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตน

4. เลือกอ่านหนังสือและสื่อสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้

5. เขียนเรียงความ ย่อความ จดหมาย เขียนอธิบาย เขียนชี้แจงการปฏิบัติงานและรายงาน เขียนเรื่องราวจากจินตนาการและเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง จดบันทึกความรู้ ประสบการณ์ เหตุการณ์ และการสังเกตอย่างเป็นระบบ

6. สรุปความ วิเคราะห์เรื่องที่ฟังที่ดูและเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในชีวิต

7. สนทนา ได้ตอบ พูดแสดงความรู้ ความคิด ความต้องการ พูดวิเคราะห์เรื่องราว
พูดต่อหน้าชุมชน และพูดรายงาน

8. ใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม
รวมทั้งใช้ได้ถูกต้องเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์

9. เข้าใจลักษณะของคำไทย คำภาษาถิ่น และคำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในภาษาไทย

10. ใช้ทักษะทางภาษาเพื่อประโยชน์ได้ตามจุดประสงค์

11. ใช้หลักการพิจารณาหนังสือ พิจารณาวรรณคดีและวรรณกรรมให้เห็นคุณค่า
และนำประโยชน์ไปใช้ในชีวิต

12. ท่องจำบทหรือกรอนที่ไพเราะและนำไปใช้ในการพูดและการเขียน

13. แต่งกาพย์และกลอนง่าย ๆ

14. เล่นิทานพื้นบ้านและตำนานพื้นบ้านในท้องถิ่น

15. มีมารยาทในการอ่าน การเขียน การฟัง การดูและการพูด มีนิสัยรักการอ่าน
และการเขียน

จากการศึกษาคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบช่วงชั้นที่ 2 พบว่าผู้เรียนควรจะมีความรู้
ในเนื้อหาที่กำหนดในหลักสูตรและนอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องมีทักษะในการอ่าน อ่านได้คล่องแคล่ว
รวดเร็ว สามารถสรุปความ สามารถเล่าเรื่อง เขียนบันทึกและมีนิสัยรักการอ่าน ตระหนัก
และเห็นคุณค่าของการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะ
กระบวนการอ่าน เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ทักษะในการแสวงหาความรู้และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 15 – 17)

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้
ในกลุ่มสาระภาษาไทยไว้ดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ
แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2

1. สามารถอ่านได้คล่องและอ่านได้เร็วขึ้น เข้าใจความหมายของคำ สำนวน โวหาร
การบรรยาย การพรรณนา การเปรียบเทียบ การใช้บริบท เข้าใจความหมายของถ้อยคำ สำนวน
และเนื้อเรื่องและใช้แหล่งความรู้พัฒนาความสามารถการอ่าน

2. สามารถแยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ ดีความ สรุปความ หาคำสำคัญ
ในเรื่องที่อ่านและใช้แผนภาพโครงเรื่อง หรือแผนภาพความคิดพัฒนาความสามารถการอ่าน

นำความรู้ความคิดจากการอ่านไปใช้แก้ปัญหา ตัดสินใจ คาดการณ์และใช้การอ่านเป็นเครื่องมือพัฒนาตน การตรวจสอบความรู้และค้นคว้าเพิ่มเติม

3. สามารถอ่านในใจและอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้คล่องและรวดเร็ว ถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์และอักขรวิธี และจำบทร้อยกรองที่มีคุณค่าทางความคิด และความงดงามทางภาษา สามารถอธิบายความหมายและคุณค่า นำไปใช้อ้างอิงเลือกอ่านหนังสือและสื่อสารสนเทศ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตามจุดประสงค์อย่างกว้างขวาง มีมารยาทในการอ่านและนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2

1. สามารถเขียนเรียงความ ย่อความ ชี้แจงการปฏิบัติงาน การรายงาน เขียนจดหมายสื่อสารได้เหมาะสมกับโอกาสและจุดประสงค์ เขียนเรื่องราวจากจินตนาการหรือเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง รวมทั้งใช้กระบวนการเขียนพัฒนางานเขียน
2. มีมารยาทการเขียนและนิสัยรักการเขียน และการศึกษาค้นคว้าโดยใช้ทักษะการเขียนจัดบันทึกข้อมูลความรู้ ประสบการณ์ เหตุการณ์และการสังเกตอย่างเป็นระบบ นำวิธีการของแผนภาพความคิดมาพัฒนางานเขียนและการรายงานและเขียนสื่อสารได้ตามจุดประสงค์อย่างมีมารยาททางสังคม

สาระที่ 3 การฟัง การดูและการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2

1. สามารถจับประเด็นสำคัญและรายละเอียด แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น สรุปความวิเคราะห์เรื่องตามข้อเท็จจริง เข้าใจจุดประสงค์ของเรื่องและของผู้พูด เข้าใจถ้อยคำ การใช้คำเสียงกิริยาท่าทางของผู้พูด สามารถรับสารจากการฟังและการดูโดยตั้งข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในชีวิตจริง แสดงความรู้ ความคิดเห็นจากเรื่องที่ฟังและดูอย่างกว้างขวาง
2. สามารถสนทนาโต้ตอบ พูดแสดงความรู้ ความคิด พูดวิเคราะห์เรื่องราวพูดต่อหน้าชุมชนและพูดรายงาน โดยใช้ถ้อยคำเหมาะสมแก่เรื่องและจุดประสงค์ตามหลักการพูด มีมารยาทการฟัง การดูและการพูด

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษาและรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2

1. สามารถสะกดคำในวงคำศัพท์ที่กว้างและยากขึ้น อ่านและเขียนคำได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว
 2. สามารถใช้คำ กลุ่มคำตามชนิดและหน้าที่มาเรียบเรียงเป็นประโยค ใช้ประโยค สื่อสารได้ชัดเจน รู้จักใช้คำที่มีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย
 3. สามารถใช้ภาษาในการสนทนา เชื้อเชิญ ชักชวน ปฏิเสธ ชี้แจง ด้วยถ้อยคำสุภาพ และใช้คำราชาศัพท์ได้ถูกต้อง รู้จักคิดไตร่ตรองก่อนพูดและเขียน
 4. เข้าใจลักษณะของคำไทย คำภาษาถิ่น คำภาษาต่างประเทศ ที่ปรากฏในภาษาไทย ซึ่งทำให้มีคำใช้มากขึ้น
 5. สามารถแต่งบทร้อยกรองประเภทกาพย์และกลอน โดยแสดงความคิดเชิงสร้างสรรค์
 6. สามารถเล่านิทานพื้นบ้านและตำนานพื้นบ้านในท้องถิ่นอย่างเห็นคุณค่า
- มาตรฐาน ท 4.2 สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อชีพ สังคมและชีวิตประจำวัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2

1. สามารถใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ และการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม และใช้เทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนาความรู้
2. เข้าใจระดับของภาษา ลักษณะของภาษาพูดและภาษาเขียน ใช้ภาษาได้ถูกต้อง เหมาะกับบุคคลและสถานการณ์ ใช้ภาษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการพัฒนาความรู้ เห็นคุณค่าการใช้ตัวเลขไทย
3. ใช้ภาษาอย่างถูกต้อง มีคุณธรรม โดยการพูดและเขียนตามความเป็นจริงและเหมาะสมแก่ สถานการณ์ ไม่สร้างความเสียหายแก่ผู้อื่น ใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และสร้างความสามัคคีสอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม เข้าใจการใช้ภาษาของกลุ่มบุคคลในชุมชน

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2

1. สามารถเลือกอ่านหนังสือได้หลากหลาย ทั้งนิทาน ตำนาน เรื่องสั้น สารคดี บทความ บทร้อยกรอง บทละคร ตามจุดประสงค์ของการอ่าน ใช้หลักการพิจารณาหนังสือพิจารณาให้เห็นคุณค่าและนำไปใช้ในชีวิตจริง

สาระการเรียนรู้ภาษาไทยรายปี ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สาระที่ 1 การอ่าน

1. การอ่านคำใหม่และคำยากที่มีอักษรนำ อักษรควบ ตัวการันต์และการผันวรรณยุกต์
2. การอ่านอักษรย่อ เครื่องหมายวรรคตอน
3. การอ่านและเข้าใจความหมายของคำ ประโยคและข้อความ การอ่านคล่อง และการอ่านเร็ว

4. การอ่านสำนวน โฉนาบ การบรรยาย การพรรณนา และการเปรียบเทียบ โดยเข้าใจความหมาย

5. การใช้บริบทช่วยความเข้าใจถ้อยคำ สำนวนและเนื้อเรื่องที่อ่าน
6. การอ่านหนังสือจากมุมหนังสือ ห้องสมุดและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ
7. การอ่านในใจ การจับใจความของเรื่องที่อ่าน โดยหาคำสำคัญ ใช้คำถาม ใช้แผนภาพโครงเรื่อง หรือแผนภาพความคิด
8. การอ่านตีความ วิเคราะห์ความ สรุปความจากเรื่องที่อ่าน
9. การใช้ความรู้ ความคิดที่ได้จากการอ่าน ไปใช้คิดแก้ปัญหา ตัดสินใจ คาดการณ์ และพัฒนาตน

10. การอ่านและตรวจสอบความรู้และค้นคว้าเพิ่มเติม
11. การอ่านออกเสียงร้อยแก้วและร้อยกรองได้คล่องและถูกต้องตามลักษณะ คำประพันธ์และการอ่านทำนองเสนาะ
12. การท่องจำ การอธิบายความหมายและคุณค่าของบทอาขยาน บทร้อยแก้ว และบทร้อยกรองที่ไพเราะ มีความงดงามทางภาษา มีคุณค่าทางความคิด ทางภาษา และการนำไปใช้อ้างอิง

13. การเลือกอ่านหนังสือและสื่อสารสนเทศ ทั้งสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตรงตามจุดประสงค์

14. สุขลักษณะในการอ่านหนังสือ มารยาทการอ่าน การปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และการแนะนำหนังสือ

สาระที่ 2 การเขียน

1. การเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง การวางสระและวรรณยุกต์ให้ถูกต้องตามหลักการเขียนคำไทย
2. การเลือกใช้คำเขียนเป็นประโยค และเรื่องราว ตรงตามความหมาย
3. การคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด ตัวบรรจงครึ่งบรรทัด เขียนตัวหัวัดแกมบรรจง และการเขียนตามคำบอก
4. การเขียนเรียงความ ย่อความ การเขียนเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง เรื่องราวจากจินตนาการและเชิงสร้างสรรค์
5. การเขียนจดหมายกิจธุระ บันทึกประจำวัน บันทึกข้อมูล ความรู้จากการอ่าน การเขียนชี้แจงการปฏิบัติงาน การเขียนรายงาน การกรอกรายการต่าง ๆ ได้เหมาะสมแก่โอกาส และจุดประสงค์
6. การเขียนคำคล้องจองและแต่งคำประพันธ์อย่างง่าย ๆ
7. การใช้กระบวนการเขียนพัฒนางานเขียน โดยเตรียมการเขียน การกำหนดรูปแบบ โครงเรื่อง เนื้อหา การใช้แผนภาพความคิด องค์ประกอบการเขียน การยกร่างการตรวจทาน การปรับปรุงแก้ไข และเขียนเรื่องให้สมบูรณ์
8. การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ทักษะการเขียน จดบันทึกข้อมูล การรายงานความรู้ ประสบการณ์ เหตุการณ์ และการสังเกต
9. การเขียนสื่อสารได้ตรงตามวัตถุประสงค์
10. การใช้เลขไทย
11. มารยาทการเขียน โดยใช้ภาษาสุภาพ รับผิดชอบในสิ่งที่เขียน และอ้างอิงแหล่งที่มา
12. การปลูกฝังนิสัยรักการเขียน โดยการจดบันทึกจากการสังเกต จากการอ่าน จากประสบการณ์และเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ

สาระที่ 3 การฟัง การดูและการพูด

1. การรู้จักเลือกฟัง เลือกดูสิ่งที่เป็นความรู้และความบันเทิง
2. การจับใจความ การวิเคราะห์แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น การสรุปความเรื่องที่ฟังที่ดู
2. การเข้าใจจุดประสงค์ของเรื่องและของผู้พูด การใช้ถ้อยคำ การใช้คำเสียง และกิริยาท่าทางของผู้พูด การตั้งข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในชีวิตจริง การแสดงความรู้ ความคิดเห็นจากเรื่องที่ฟังและเรื่องที่ดู

4. การพูดรายงาน การพูดวิเคราะห์เรื่องราว การสนทนาโต้ตอบได้เหมาะสมแก่เรื่อง และวัตถุประสงค์

5. มารยาทการฟัง การดูและการพูด

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา

1. การอ่านและเขียนสะกดคำที่เป็นวงคำศัพท์ที่ยากขึ้น ทั้งคำที่มาจากสื่อมวลชน และคำที่มาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ได้ถูกต้อง คล่องแคล่วและแม่นยำ
2. การใช้คำและกลุ่มคำตามชนิดและหน้าที่ เรียบเรียงเป็นประโยคได้ถูกต้อง
3. หลักการใช้ประโยค
4. การรู้จักใช้คำที่มีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยในการสื่อสาร
5. การใช้คำราชาศัพท์ที่เป็นสรรพนามราชาศัพท์และคำกริยาราชศัพท์ ที่ใช้แก่ พระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ พระสงฆ์ และคำสุภาพ ทั้งการพูดและการเขียน
6. ลักษณะคำไทยและคำภาษาต่างประเทศที่ใช้ในภาษาไทย
7. หลักการแต่งคำคล้องจองและคำประพันธ์
8. การใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือทางการเรียน การแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ การดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม
9. การใช้ทักษะทางภาษาและเทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนาความรู้
10. การใช้พจนานุกรมในการอ่าน การเขียน และค้นหาความหมายของคำ
11. การใช้ภาษาในการพูดและการเขียน เหมาะแก่บุคคลและสถานการณ์ตามระดับของภาษาอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับวัฒนธรรมและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
12. การเข้าใจการใช้ภาษาของกลุ่มบุคคลในชุมชน

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

1. นิทาน ตำนาน เรื่องสั้น สารคดี บทความ บทร้อยกรอง และบทละคร ที่มีระดับความยากง่ายตามวัย
2. การรวบรวมนิทานพื้นบ้านในท้องถิ่นอย่างเห็นคุณค่า นำมาเขียนหรือเล่า
3. การเลือกอ่านหนังสือตามจุดประสงค์ของการอ่าน
4. หลักการพิจารณาหนังสือและการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ได้อย่างมีเหตุผล
5. การนำข้อคิดและคุณค่าที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตจริง

จากการศึกษาสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย พบว่าผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เนื้อหาวิชา จำนวน 5 สาระ คือ การอ่าน การเขียน การฟัง การดูและการพูด หลักการใช้ภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้มาเป็นแนวทางในการจัดทำชุดการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านและมีนิสัยรักการอ่าน

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนจะต้องศึกษาวิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น จัดทำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค และจัดทำคำอธิบายรายวิชา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องดำเนินการดังนี้

1. เลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องเลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น การสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น การปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนทำโครงการ
2. คิดค้นเทคนิคกลวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถคิดค้นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ และนำมาใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ความสามารถด้านเนื้อหาวิชา ความสนใจ และวัยของผู้เรียน ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน
3. จัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ผู้สอนสามารถเลือกนำมาใช้หรือปรับใช้ โดยคำนึงถึงสภาพและลักษณะของผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 105 - 106)

การวัดและประเมินผลการเรียนภาษาไทย (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 24 - 27)

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านภาษาเป็นงานที่ยาก ซึ่งต้องการความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการพัฒนาทางภาษา ดังนั้นผู้ปฏิบัติหน้าที่วัดผลการเรียนรู้ด้านภาษาจำเป็นต้องเข้าใจหลักการของการเรียนรู้ภาษาเพื่อเป็นพื้นฐานการดำเนินงานดังนี้

1. ทักษะทางภาษาทั้งการฟัง การดู การพูด การอ่านและการเขียนมีความสำคัญเท่า ๆ กัน และทักษะเหล่านี้จะบูรณาการกันในการเรียนการสอนจะไม่แยกฝึกทักษะทีละอย่างจะต้องฝึกทักษะไปพร้อม ๆ กัน และทักษะทางภาษาทักษะหนึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาอื่น ๆ ด้วย
2. ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาความสามารถทางภาษาพร้อมกับการพัฒนาความคิด เพราะภาษาเป็นสื่อของความคิด ผู้ที่มีทักษะและความสามารถในการใช้ภาษา มีประมวลคำมาก

จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดด้วย ขณะเดียวกันการเรียนภาษาจะเรียนร่วมกันกับผู้อื่น มีการติดต่อสื่อสารใช้ภาษาในการติดต่อกับเพื่อนกับครู จึงเป็นการฝึกทักษะทางสังคมด้วย เมื่อผู้เรียนได้ใช้ภาษาในสถานการณ์จริงทั้งในบริบททางวิชาการในห้องเรียนและในชุมชน จะทำให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาและได้ฝึกทักษะทางสังคมในสถานการณ์จริง

3. ผู้เรียนต้องเรียนรู้การใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนอย่างถูกต้องด้วยการฝึกการใช้ภาษา มิใช่เรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษาแต่เพียงอย่างเดียว การเรียนภาษาจะต้องเรียนรู้ไวยากรณ์ หรือหลักภาษา การสะกดคำ การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการฝึกฝน การเขียนและพัฒนาทักษะทางภาษาของตน

4. ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการพัฒนาทางภาษาเท่ากัน แต่การพัฒนาทางภาษาจะไม่เท่ากัน และวิธีการเรียนรู้จะต่างกัน

5. ภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด หลักสูตรจะต้องให้ความสำคัญ และใช้ความเคารพและเห็นคุณค่าของเชื้อชาติ จัดกิจกรรมภูมิหลังของภาษาและการใช้ภาษาถิ่น ของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาภาษาไทยของตนและพัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับภาษาไทย และกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนภาษาไทยด้วยความสุข

6. ภาษาไทยเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จะต้องใช้ภาษาไทย เป็นเครื่องมือการสื่อสารและการแสวงหาความรู้ การเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จะใช้ภาษา ในการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การอธิบาย การเขียนรายงาน การเขียนโครงการ การตอบคำถาม การตอบข้อทดสอบ ดังนั้นครูทุกคนไม่ว่าจะสอนวิชาใดก็ตามจะต้องใช้ภาษา ที่เป็นแบบแผนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนและต้องสอนการใช้ภาษาแก่ผู้เรียนด้วยเสมอ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 171 - 173)

จากการศึกษารายละเอียดของแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยและการวัดและประเมินผลการเรียนภาษาไทย ผู้วิจัยได้นำความรู้ดังกล่าวมาเป็นแนวทาง ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลในชุดการสอน

การสอนอ่าน

ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นลักษณะของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีความซับซ้อน ต้องอาศัยความสามารถ หลายอย่างร่วมกัน นักการศึกษาจึงได้มองลักษณะของการอ่านแตกต่างกัน เช่น การอ่านเป็นการรับ สารในรูปของตัวอักษรมาแปลเป็นความรู้ความเข้าใจของผู้อ่าน โดยผ่านการคิด ประสพการณ์

และความเชื่อ (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, 2540, หน้า 83) การอ่านเป็นการพัฒนาความคิดที่ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถหลาย ๆ ด้าน จึงจะสามารถเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน รวมทั้งสามารถนำผลที่ได้จากการอ่านมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ (บันลือ พลกะวัน, 2538, หน้า 2) การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษร เครื่องหมาย สัญลักษณ์และเครื่องหมาย ความหมายต่าง ๆ ที่ปรากฏแก่สายตาออกมาเป็นความเข้าใจความหมายของคำหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้สื่อความคิดและความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกันและผู้อ่านสามารถนำเอาความหมายนั้น ๆ ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ (วรรณ โสมประยูร, 2539, หน้า 3) การอ่านเป็นกระบวนการที่ผู้อ่านแปลความคำหรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษรให้เข้าใจโดยใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้ช่วยในการตัดสินใจ (สุนันทา มั่นเสริมเจริญ, 2545, หน้า 2) การอ่านเป็นกระบวนการแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่มีการจดบันทึกไว้ออกมาเป็นคำพูดหรือความคิดอย่างมีเหตุผลและมีความเข้าใจในการสื่อสาร โดยการอ่าน ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์และความสามารถในการใช้ความคิดเป็นพื้นฐานในการอ่าน (ประเทิน มหาจันทร์, 2530, หน้า 13)

จากการให้ความหมายของนักการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่าการอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสัญลักษณ์แล้วแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์นั้นออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจ โดยใช้กระบวนการคิด ประสบการณ์ความรู้และความเชื่อ เป็นพื้นฐานในการอ่านและการตัดสินใจ แล้วสามารถนำผลที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เป็นประโยชน์

ความสำคัญและประโยชน์ของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตในยุคข้อมูลข่าวสาร นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับความสำคัญและเป็นประโยชน์ของการอ่านไว้อย่างหลากหลาย พอสรุปได้ดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ ช่วยส่งเสริมความคิดอ่านและความฉลาดรอบรู้ ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้และสติปัญญาที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น การศึกษา การแก้ปัญหาต่าง ๆ การประกอบอาชีพ และการปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
2. การอ่านก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น การอ่านนิทาน นิยาย เรื่องสั้น การ์ตูน เรื่องตลกขบขัน และสารคดีการท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นการช่วยให้บุคคลรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและเป็นการพักผ่อนหย่อนใจได้เป็นอย่างดี

3. การอ่านช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณนั้น อาศัยหนังสือและการอ่านเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่วัฒนธรรมมาสู่อนุชนรุ่นหลังให้ได้ศึกษาและปฏิบัติสืบทอดกันต่อไป

4. การอ่านช่วยตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น ช่วยให้ผู้อ่านรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ช่วยให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ช่วยให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคม ช่วยให้มีเกียรติยศชื่อเสียง เป็นต้น

ความสำคัญของการอ่านสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ ถ้านักเรียนอ่านหนังสือไม่ได้ จะทำให้เกิดปัญหาในการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ
2. นักเรียนที่อ่านหนังสือได้จะเป็นที่ยอมรับจากเพื่อน ๆ มีความมั่นใจในตนเอง สามารถร่วมเรียนร่วมเล่นกับเพื่อน ๆ ได้ดี
3. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญที่เด็กจะค้นคว้าเพิ่มเติม
4. การอ่านเป็นเครื่องมือในการประกอบธุรกิจ การปรับปรุงอาชีพเมื่อพ้นปฐมวัย
5. การอ่านช่วยให้รับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคม (บันทึก พฤษะวัน, 2538, หน้า 10 - 11) นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยาของนักเรียนในเรื่องต่อไปนี้ Huck (1979 อ้างถึงใน นลินี บำเรอราช, 2529, หน้า 1 - 2)

1. พัฒนาเกี่ยวกับความเข้าใจตนเอง
2. เรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มเด็กด้วยกัน
3. เรียนรู้บทบาททางเพศที่เหมาะสมของตน
4. พัฒนาทักษะในการอ่าน การสื่อสารกับผู้อื่น
5. พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน

6. พัฒนาค่านิยม ทศนคติและความสำนึกบางประการ
7. พัฒนาแนวความคิดของตนเอง

สรุปได้ว่า การอ่านมีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่ง เนื่องจากการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ เป็นพื้นฐานในการเรียนวิชาต่าง ๆ ถ้านักเรียนอ่านคล่อง อ่านถูกต้อง เข้าใจเรื่องที่อ่านแล้วจะทำให้นักเรียนไม่เบื่อ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์

จุดมุ่งหมายของการอ่าน

ในการอ่านหนังสือแต่ละครั้งนั้น ผู้อ่านจะต้องมีจุดมุ่งหมายในการอ่าน ซึ่งจุดมุ่งหมายในการอ่านอาจจะแตกต่างกันไปตามความต้องการของผู้อ่านว่าต้องการอ่านเพื่ออะไร จุดมุ่งหมายของการอ่านโดยทั่วไปสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ เป็นการอ่านเพื่อมุ่งให้ได้ความรู้ในเรื่องที่ต้องการศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวเนื้อหานั้น ๆ มักใช้ในการอ่านหนังสือประเภทตำรา สารคดี วารสาร หนังสือพิมพ์ และข้อความต่าง ๆ เพื่อให้ทราบเรื่องราวอันเป็นข้อความรู้ หรือเหตุการณ์บ้านเมือง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ จึงต้องอ่านเพิ่มเติมเพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าของโลก

2. การอ่านเพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงใจ ผู้อ่านมุ่งที่ความผ่อนคลายอารมณ์ และความเพลิดเพลินที่เกิดจากการอ่าน ได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดี นวนิยาย หรือสารคดีที่มีเนื้อหามุ่งความเพลิดเพลิน เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย การ์ตูน วรรณคดีประเภทอารมณ์ สารคดีท่องเที่ยว วารสาร นิตยสารในแนวสาระบันเทิงต่าง ๆ เป็นต้น

3. การอ่านเพื่อความคิด เพราะแนวคิดทางปรัชญา วัฒนธรรม จริยธรรม และความคิดเห็นทั่วไป มักแทรกอยู่ในหนังสือแทบทุกประเภท ผู้อ่านสามารถเลือกนำความคิดที่ได้จากการอ่านมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ (นฤมล จันทร์เพ็ญ, 2531, หน้า 73)

4. การอ่านเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพการงาน เช่น การอ่านหนังสือเกี่ยวกับการเงิน การธนาคาร วารสารการเกษตร วารสารการแพทย์ เป็นต้น (นุชน้อย สติธอังกูร, 2538, หน้า 56-57 และ เสวตลักษณ์ รัตนวิชัย, 2531, หน้า 86)

นอกจากนี้ Miller (อ้างถึงใน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2545) ได้แบ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. อ่านเพื่อจับใจความคร่าว ๆ (Scanning or Skimming Reading)
2. อ่านเพื่อจับใจความสำคัญ (Idea Reading)
3. อ่านเพื่อสำรวจรายละเอียดและจับใจความสำคัญทั่ว ๆ ไป (Exploratory Reading)
4. อ่านเพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Study Reading)
5. อ่านเพื่อใช้วิจารณ์ตามข้อความที่อ่าน (Critical Reading)
6. อ่านเพื่อวิเคราะห์ข้อความหรือแนวความคิดในเรื่องที่อ่าน (Analytical Reading)

จากการศึกษาจุดมุ่งหมายของการอ่านของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการอ่านมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพของผู้อ่าน ส่งเสริมสมรรถภาพในการอ่านของผู้อ่านและก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน

จิตวิทยาในการสอนอ่าน

ในการจัดการเรียนการสอนอ่านนั้น ครูผู้สอนควรมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาที่จะต้องนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างบรรยากาศและสภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ในการสอนอ่านครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่า นักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถและความสนใจทางภาษาแตกต่างกัน ดังนั้นก่อนทำการสอนครูควรจะมีการทดสอบความสามารถในการอ่านของนักเรียนก่อน เพื่อจะได้หาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้เรียนรู้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้และสร้างสถานการณ์ให้เด็กทุกคนมีความรู้สึกว่าคุณเองสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนได้
2. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) ความพร้อมเป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งซึ่งครูควรคำนึงถึงในการสอนการอ่านทั้งความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความรู้พื้นฐานการเรียนรู้ของแต่ละเรื่อง ดังนั้นครูจึงควรตรวจสอบความพร้อมของนักเรียนก่อนที่จะทำการสอน ถ้าพบว่านักเรียนขาดความพร้อมในด้านใดด้านหนึ่ง ครูก็ต้องเติมสิ่งที่ขาดนั้นให้เต็มเสียก่อนที่จะทำการสอน
3. การเรียนรู้โดยการฝึกฝน (Law of Exercise) กฎการเรียนรู้โดยการฝึกก็เป็นกฎการเรียนรู้อีกข้อหนึ่งซึ่ง ธอร์น ไดค์ (Thorndike) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อได้มีการฝึกฝนหรือการกระทำซ้ำ การอ่านเป็นวิชาทักษะโดยลักษณะวิชาแล้ว ผู้เรียนจะมีทักษะในการอ่านดี มีความรู้ความเข้าใจและเกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่านก็ต่อเมื่อได้ฝึกฝนและกระทำซ้ำ ๆ ถ้าผู้เรียนได้ฝึกฝน ได้ทำแบบฝึกหัดมากเท่าใดก็จะช่วยให้มีทักษะในการอ่านขึ้นด้วย
4. กฎแห่งผล (Law of Effect) เมื่อนักเรียนได้เรียนการอ่านภาษาไทยไปแล้ว นักเรียนย่อมต้องการทราบผลการเรียนของตนว่าเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นเมื่อมีงานให้นักเรียนทำไม่ว่าจะเป็นแบบฝึกหรือแบบฝึกหัดก็ตาม ครูควรรีบตรวจและส่งคืนให้นักเรียนโดยเร็ว พร้อมทั้งเขียนติชมไว้ด้วยเพื่อให้นักเรียนได้ทราบจุดเด่นและข้อบกพร่องของตนเองว่ามีส่วนใดที่ควรแก้ไขบ้าง เพื่อจะได้ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป
5. แรงจูงใจ (Motivation) แรงจูงใจเป็นสิ่งที่สำคัญมาก โดยเฉพาะในด้านการสอนการอ่านภาษาไทย เพราะโดยทั่วไปแล้วตัวนักเรียนหรือผู้ปกครองมักจะไม่ให้ความสนใจกับการอ่านภาษาไทยมากนัก เพราะภาษาไทยเป็นภาษาของเราเอง ครูผู้สอนจึงควรพยายามสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้าเพื่อเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนสนใจเรียน ตั้งใจฝึกฝนทักษะและมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่านภาษาไทย

6. การเสริมกำลังใจ (Reinforcement) ในขณะจัดการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น ครูควรเสริมกำลังใจเด็กเป็นระยะ ๆ ด้วยการเสริมกำลังใจในทางบวกเพื่อจะสื่อให้นักเรียนทราบว่าสิ่งที่ตนแสดงออกไปนั้นถูกต้องหรือไม่ ผู้เรียนจะได้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและพยายามทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น การเสริมกำลังใจนี้นอกจากครูจะเป็นผู้เสริมกำลังใจแล้ว นักเรียนก็ควรจะได้มีบทบาทเป็นผู้เสริมกำลังใจเพื่อนด้วย การเสริมกำลังใจควรทำ ทั้งการเสริมกำลังใจด้วยวาจาท่าทางและการให้รางวัล (กรรณิการ์ พวงเกษม, 2535, หน้า 35 – 38; สุจิต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมพรรย, 2536, หน้า 65 – 81)

สรุปได้ว่า ครูควรนำความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาในการสอนการอ่านมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อสร้างบรรยากาศและสภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นซึ่งจะส่งผลในการพัฒนาการเรียนรู้ได้ตรงตามความต้องการ และเกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด

ความสนใจในการอ่าน

ความสนใจในการอ่านของเด็กส่วนมากขึ้นอยู่กับอายุ สาเหตุที่ทำให้เด็กอ่านหนังสือ คือ ความอยากรู้อยากเห็นและความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับความพร้อมทางร่างกายและสติปัญญาในการอ่านของแต่ละคนด้วย (กัลยา ขวนมาลัย, 2539)

เด็กวัย 10 - 12 ขวบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 อ่านหนังสือได้คล่อง เป็นระยะที่มีความสนใจในการอ่านอย่างแท้จริง เด็กผู้หญิงชอบเรื่องกระจุ้มกระจิม ตลกขบขัน นิทาน นิยาย เด็กผู้ชายชอบเรื่องเกี่ยวกับกีฬา ผจญภัย หุ่นยนต์ เครื่องกล นิยายส่งเสริมความเป็นพระเอก นอกจากนั้นยังชอบเรื่องความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์และธรรมชาติ เด็กในวัยนี้เป็นวัยที่บูชาวีรบุรุษ และวีรสตรี ดังนั้นหนังสือชีวประวัติที่เน้นชีวิตในวัยเด็ก หนังสือภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมทั้งวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรอง ซึ่งถอดเป็นร้อยแก้วอ่านง่าย ๆ เพื่อให้เด็กเข้าใจเรื่อง ได้โดยตลอดหรือหนังสือร้อยกรองที่ถอดเป็นร้อยแก้วแล้วนำมาย่อเรื่องเป็นการดู ซึ่งบางตอนอาจยกบทร้อยกรองตอนใดเพราะมาประกอบด้วยจะทำให้เด็กซาบซึ้งในคำประพันธ์ได้อีกด้วย นิทานชาดกหรือนิทานคติธรรมพื้นบ้านที่มุ่งหมายส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรมและเจตคติที่ดีงามยามเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ หนังสือเช่นนี้ล้วนดึงดูดความสนใจในการอ่านของเด็กในวัยนี้มาก

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542) ได้อธิบายถึงความสนใจและความต้องการอ่านของผู้อ่าน อายุ 8 – 12 ปี ไว้ดังนี้ เด็กวัยนี้จะเข้าใจคำเปรียบเทียบ สนใจเรื่องเป็นจริงมากขึ้น ชอบหนังสือที่มีเรื่องและรูปเท่า ๆ กัน ลดรูปสีลงได้ เนื้อเรื่องยาวขึ้น สามารถอ่านเรื่องสารคดีง่าย ๆ รู้เรื่องเรื่องตลกง่าย ๆ เข้าใจได้ดี เด็กบางคนที่อ่านหนังสือเก่งมักจะหันไปอ่านหนังสือในวัยถัดไปได้เป็นอย่างดี

บันลือ พุกขวัน (2533, หน้า 1) ความสนใจในการอ่านของเด็กอายุประมาณ 12 – 14 ปี มีช่วงเวลาสนใจประมาณ 30 – 40 นาที สนใจเรื่องราวที่แตกต่างกันตามเพศของตน รู้จักเลือกอ่านหนังสือหลายประเภทขึ้น เริ่มมีความคิดอย่างจริงจังว่าตนเองจะประพฤติตามแบบที่ตนเองชอบได้อย่างไร เริ่มสนใจที่จะวิพากษ์วิจารณ์ตัวละครในเรื่องที่อ่านหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้อาจเป็นประเภทเรื่องสั้นเรื่งมัยที่มีแนวคิดที่ดีที่แปลกใหม่ เรื่องที่เกี่ยวกับชีวประวัติบุคคลที่น่าสนใจ สารคดีต่าง ๆ เป็นต้น

รัญจวน อินทรกำแหง (2519, หน้า 96 – 97) ได้จำแนกความสนใจในการอ่านของเด็กวัย 11 – 13 ปีตามลำดับอายุดังนี้

1. เด็กอายุ 11 ปี เด็กชายยังชอบเรื่องผจญภัยสืบค้นและเพิ่มความสนใจในการค้นคว้าประดิษฐ์และวิทยาศาสตร์ หนังสือเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยนตกลไก หนังสือการ์ตูนยังเป็นที่ถูกใจอยู่และบางคนอาจลดความสนใจเรื่องสัตว์ลงไปบ้าง ส่วนเด็กหญิงชอบเรื่องเกี่ยวกับชีวิตในบ้าน สัตว์เลี้ยง เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติและเริ่มชอบเกี่ยวกับรัก ๆ ใคร่ ๆ บางทีก็ชอบอ่านนิยายผจญภัยอย่างเด็กชาย

2. เด็กอายุ 12 ปี เด็กชายชอบเรื่องที่มีการจบอย่างขมวดปมไว้ให้คิด ชอบหนังสือเกือบทุกชนิด ผจญภัย ประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ กีฬา ฯลฯ ส่วนเด็กหญิงส่วนมากยังคงชอบเรื่องเกี่ยวกับชีวิตในบ้าน ในโรงเรียน ชอบเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ มากขึ้นและบางทีก็ชอบเรื่องเกี่ยวกับอาชีพด้วย

3. เด็กอายุ 13 ปี เด็กชายยังคงชอบเรื่องเครื่องยนตกลไกซับซ้อนมากขึ้น ชอบเรื่องเกี่ยวกับงานอดิเรก การเพาะปลูก ความงามของร่างกาย เป็นต้น ส่วนเด็กหญิงคงอ่านนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่ ไม่ชอบหนังสือที่เป็นหลักวิชาการเกินไป เริ่มชอบหนังสือคำประพันธ์ บทละคร เรื่องเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง

ดังนั้นการเลือกเรื่องที่จะนำมาให้ผู้เรียนอ่านต้องเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับวัย ระดับความสามารถ ช่วงเวลาความสนใจ ความต้องการ ความสนใจและพัฒนาการของเด็ก จะช่วยให้การฝึกทักษะการอ่านประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ชนิดของการอ่าน

การอ่านมีหลายชนิด ผู้อ่านควรพิจารณาว่าลักษณะการอ่านประเภทใดควรใช้กับวัสดุการอ่านชนิดใด Miller (1967, pp. 167 – 168 อ้างถึงใน ชูลี อินมั้น, 2533, หน้า 16 – 17) ได้แบ่งชนิดของการอ่านเป็นชนิดใหญ่ ๆ ได้ 7 ชนิด ดังนี้

1. การอ่านคร่าว ๆ เป็นการอ่านเพื่อต้องการที่จะสำรวจว่าควรอ่านหนังสือเล่มนั้นอย่างละเอียดต่อไปหรือไม่ หรือจะตัดสินใจเลือกซื้อหนังสือ ยืมหนังสือ หรือจะสำเนาเฉพาะตอน

ที่ต้องการ ในการอ่านคร่าว ๆ นั้นจะอ่านเพียงชื่อเรื่อง หัวเรื่อง ชื่อผู้แต่ง คำนำ สารบัญ อ่านบางตอน เพื่อดูสำนวนหรือเนื้อหา หรือดูครุฑเพื่อหาหัวข้อที่ต้องการจะค้นคว้า การอ่านคร่าว ๆ จะช่วยในการสำรวจการอ่านในขั้นต้น

2. การอ่านเพื่อเก็บแนวความคิด เป็นการอ่านหนังสือหรือเอกสารเพื่อทำบันทึกย่อ สำหรับบททวนภายหลัง หรือเป็นการอ่านเพื่อสรุปสาระสำคัญของข้อความ การอ่านเพื่อเก็บแนวความคิดนี้ ผู้อ่านจะต้องฝึกฝนการหาคำคุณเจ หาประโยคใจความสำคัญให้ได้ แล้วสามารถสรุปแนวคิดของแต่ละย่อหน้าและแต่ละเรื่องได้ โดยผู้อ่านจะต้องใช้ความสามารถในการอ่านให้เร็ว สายตาจะต้องเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว สายตาสวมคลุ้มหนังสือได้อย่างกว้าง ๆ

3. การอ่านแบบตรวจตรา เป็นการอ่านที่รวมเอาการอ่านคร่าว ๆ และการอ่านเพื่อเก็บแนวความคิดเข้าด้วยกัน การอ่านแบบนี้คือ การอ่านข้ามข้อความตอนที่ไม่ต้องการรู้ และในตอนที่ต้องการรู้ก็อ่านอย่างละเอียดถี่ถ้วน

4. การอ่านแบบศึกษาค้นคว้า เป็นการอ่านอย่างละเอียดถี่ถ้วนตั้งแต่หน้าแรก จนถึงหน้าสุดท้าย ซึ่งจะใช้วิธีการอ่านแบบคร่าว ๆ ก่อน แล้วก็เริ่มต้นอ่านต่อไปอย่างละเอียดถี่ถ้วนอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นการอ่านเพื่อที่จะให้รู้อย่างลึกซึ้งทุกขั้นตอนที่ผู้เขียนได้เขียนชี้แจงไว้

5. การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การอ่านโดยสอดแทรกการวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อ่านไปด้วย การอ่านวิธีนี้ผู้อ่านต้องมีความรู้พื้นฐานมาก เช่น การอ่านโฆษณา เราต้องพิจารณาว่าคำโฆษณานั้น ๆ ถูกต้องหรือเป็นจริงมากน้อยเพียงไร นั้นหมายความว่า ผู้อ่านต้องมีความรู้ในสิ่งนั้น ๆ มาก่อนไม่มากก็น้อย ซึ่งการอ่านแบบนี้ต้องอ่านอย่างระมัดระวัง และทำใจเป็นกลางไม่ลำเอียงต่อผู้เขียน อารมณ์ในการอ่านควรจะไม่ตกอยู่ในอารมณ์ที่เกลียดหรือมีอารมณ์อื่นสอดแทรก พยายามถามตนเองเสมอว่าผู้เขียนต้องการให้ท่านรู้อะไร เข้าใจอะไร

6. การอ่านเชิงวิเคราะห์ การอ่านประเภทนี้หนังสือที่อ่านควรเป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้อ่านจะต้องดูสัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์ทุกตัว ซึ่งบางตอนอาจจะต้องอ่านซ้ำ บางตอนอาจอ่านเร็วหรือบางตอนอาจจะต้องกลับมาอ่านย้อนไปย้อนมาถึง 2 – 3 ครั้งก็ได้

7. การอ่านอย่างเป็นระบบ คือ การอ่านเรื่องเดียวกันจากหลาย ๆ เล่ม แล้วมาสรุปจัดไว้อย่างมีระเบียบ เช่น จัดสรุปเรื่องเดียวกันไว้ในบัตรหรือในสมุด ความรู้ที่ได้รับจากการอ่านในเรื่องนั้น จะทำให้เกิดความรู้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ นกต จันทรเพ็ญ (2531, หน้า 84 -- 87) ยังได้แบ่งชนิดของการอ่านโดยยึดจุดมุ่งหมายของการอ่านออกเป็น 4 ชนิด ดังนี้

1. การอ่านเพื่อการศึกษา เป็นการอ่านหนังสือประเภทตำราวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้อ่าน

จะต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อผลทางการเรียน

2. การอ่านเพื่อหาคำตอบและรวบรวมความรู้ การอ่านประเภทนี้เป็นการอ่านที่มุ่งหาคำตอบในประเด็นที่ตนสงสัย ไม่เข้าใจ ต้องการรายละเอียดเฉพาะเรื่อง เฉพาะประเด็น เพื่อประโยชน์ในการใดประการหนึ่ง

3. การอ่านเพื่อความบันเทิง เป็นการอ่านที่ผู้อ่านมุ่งความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ความสบายใจจากการอ่านเป็นส่วนใหญ่

4. การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ เป็นการอ่านที่เข้าไปช่วยให้การอ่านแบบต่าง ๆ ได้ผลดี มีประสิทธิภาพบรรลุจุดมุ่งหมายได้

จากการศึกษาชนิดของการอ่าน สรุปได้ว่าครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการสอนอ่าน โดยนำวัสดุการอ่านหลาย ๆ รูปแบบมาให้นักเรียนฝึกอ่าน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่าบทอ่านประเภทใดควรใช้กับการอ่านชนิดใด เมื่อพบบทอ่านในครั้งต่อ ๆ ไปจะได้เข้าใจว่าควรใช้การอ่านแบบใดจึงจะทำให้เข้าใจเรื่องได้อย่างถูกต้องตรงประเด็นและรวดเร็ว

การสอนอ่านแบบ SQ3R

Francis P. Robinson (Robinson, 1961, pp. 29 – 30) ได้เสนอยุทธวิธีการอ่านแบบ SQ3R ซึ่งสามารถช่วยให้นักเรียนเลือกสิ่งที่เขาคาดว่าจะรู้จากเรื่องที่อ่าน เข้าใจแนวคิดของเรื่องที่อ่าน ได้อย่างรวดเร็ว และจดจำได้ดี และบทวนเรื่องราวที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีขั้นตอนการอ่านดังนี้

1. ขั้นสำรวจ (Survey - S) โดยการกวาดสายตาไปตามหัวข้อหนึ่ง ๆ เพื่อหาข้อหรือจุดสำคัญของเรื่องที่จะกล่าวถึงต่อไป ถ้าหากเรื่องนั้นมีบทสรุป ก็อ่านบทสรุปด้วย การอ่านในขั้นนี้ไม่ควรใช้เวลาเกิน 1 นาที และการอ่านนี้จะชี้ให้เห็นหัวข้อสำคัญ ๆ หรือแนวคิดที่เป็นหลักของเรื่องประมาณ 3 – 6 หัวข้อ การอ่านคร่าว ๆ นี้จะช่วยให้ผู้อ่านเรียบเรียงแนวคิดต่าง ๆ ได้เมื่ออ่านเรื่องอย่างละเอียดในภายหลัง

2. ขั้นตั้งคำถาม (Question - Q) ทำได้โดยการเปลี่ยนหัวข้อที่อ่านให้เป็นคำถาม การตั้งคำถามนี้ จะทำให้มีความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น ดังนั้นจึงเพิ่มความเข้าใจมากขึ้น คำถามจะช่วยให้นักเรียนดึงความรู้เดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ที่สำคัญก็คือ คำถามจะต้องสัมพันธ์กับเรื่องราวที่กำลังอ่าน ในเวลาเดียวกันก็ควรจะต้องถามตัวเองดูด้วยว่าใจความสำคัญที่ผู้เขียนกำลังพูดถึงอยู่นั้นคืออะไร ทำไมจึงสำคัญ สำคัญอย่างไรและเกี่ยวข้องกับอะไรหรือใครบ้าง ตอนไหน หรือเมื่อไร อย่างไรก็ตามควรพยายามตั้งคำถามให้ได้ เพราะจะช่วยให้การอ่านในขั้นต่อไปเป็นไปอย่างมีจุดหมายและสามารถจับประเด็นสำคัญไม่ผิดพลาดและคิดเสมอ

ว่าต้องอ่านเพื่อหาคำตอบนั้น

3. ขั้นอ่าน (Read - R) การอ่านข้อความในบทนั้น ๆ ซ้ำอีกอย่างละเอียด ในขณะเดียวกันก็ค้นหาคำตอบสำหรับคำถามที่ได้ตั้งไว้ ในขั้นนี้จะเป็นการอ่านเพื่อความเข้าใจและจับประเด็นสำคัญ ๆ โดยแท้จริง การอ่านในขั้นนี้จะเป็นการอ่านที่มีความกระตือรือร้นที่จะหาคำตอบให้ได้ ขณะที่กำลังอ่านอยู่ ถ้านึกคำถามได้อีก ก็อาจใช้วิธีจดบันทึกไว้ในที่ว่างริมหน้าหนังสืออ่าน แล้วตั้งใจอ่านต่อไปจนกว่าจะได้คำตอบที่ต้องการ

4. ขั้นอ่านทวน (Recite - R) พยายามใช้ถ้อยคำของตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรืออาจเริ่มด้วยการอ่านทวนคำถามซ้ำใหม่อีก เพื่อการสรุปคำตอบได้ง่ายเข้า ซึ่งจะทำให้รู้ว่าเรื่องที่อ่านเกี่ยวกับอะไร ถ้าตอบคำถามไม่ได้ให้กลับไปอ่านเรื่องใหม่อย่างคร่าว ๆ วิธีการบรรยายถึงสิ่งที่อ่านไปแล้วที่ดีที่สุด คือ การบันทึกวลีสำคัญ ๆ ในรูปของโครงเรื่องอย่างสั้น ๆ

5. ขั้นทบทวน (Review - R) เมื่ออ่านจบแล้ว ลองสำรวจว่าคุณมีความสามารถจับจุดสำคัญของเรื่องได้ทุกจุดหรือไม่ สามารถจดจำเรื่องราวและจุดสำคัญของเรื่องได้ดีเพียงใด โดยพยายามนึกทบทวนจุดสำคัญของเรื่องเสียก่อน แล้วโยงความคิดมายังรายละเอียดของเรื่อง วิธีการนี้จะทำให้นักเรียนหรือผู้อ่านเข้าใจและจำเรื่องได้แม่นยำขึ้น

Dechant (1982, pp. 336 – 339) ได้กล่าวถึงการอ่านแบบ SQ3R ว่าเหมาะสมสำหรับการอ่านเพื่อศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคล มีลำดับขั้นการอ่านดังนี้

1. การสำรวจ (Survey) หมายถึง สำรวจชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง คูสารบัญและความคิดที่ผู้เขียนตั้งจุดมุ่งหมายในการเขียนนั้นจากคำนำ (Introduction or Preface) และการอ่านคร่าว ๆ เชิงสำรวจทั้งหมดอย่างรวดเร็ว

2. การตั้งคำถาม (Question) ตั้งคำถามถามตัวเองว่าสิ่งที่เราต้องการจะทราบนั้นคืออะไร

3. การอ่าน (Read) อ่านเพื่อที่จะตอบคำถามที่ตนอยากรู้ โดยตั้งคำถามที่ตนต้องการเอาไว้ในใจแล้วพยายามหารายละเอียดและจุดสำคัญจากการอ่านนั้น แล้วนำมาตอบคำถามนั้นให้ได้

4. การจดจำ (Recite) เมื่อทราบคำตอบจากหนังสือและเข้าใจอย่างกระจ่างจากการอ่านแล้วควรจดข้อความที่สำคัญไว้ จดโน้ตไว้เพื่อเตือนความจำตนเองและพยายามถามตัวเองว่าจากการอ่านนั้น ๆ ได้ความคิดใหม่อะไรขึ้นมาบ้าง

5. การทบทวน (Review) ทบทวนความถูกต้องของเรื่องที่อ่านโดยทบทวนจุดสำคัญใหญ่ ๆ และจุดสำคัญรองลงมาของเนื้อเรื่องที่เรากำลังจะทราบนั้น

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์ (2525, หน้า 6), สุขุม เฉลยทรัพย์ (2531, หน้า 20)

ขุติ อินม้น (2533, หน้า 14) และ ศิริพร ลิ้มตระกูล (2534, หน้า 15 – 16) ได้กล่าวถึงวิธีการอ่านแบบ SQ3R ว่าเป็นเทคนิคสากลที่ผู้อ่านสามารถนำมาปรับใช้ได้ในภาษาของตน เป็นวิธีการหนึ่ง

ที่จะช่วยผู้อ่านได้พัฒนาการอ่านจากการอ่านออก แปลความหมายได้ ไปสู่การอ่านเป็น วิธีการอ่านแบบ SQ3R มีขั้นตอนดังนี้

1. การสำรวจ หมายถึง สำรวจชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ สารบัญ คำนำ รวมทั้งแนวความคิด และจุดมุ่งหมายของการเขียนหนังสือเล่มนั้น ๆ
2. การตั้งคำถาม คือ ควรพิจารณาให้แน่ชัดว่าตนเองต้องการคำตอบอะไร
3. การอ่าน คือ อ่านเพื่อที่จะได้คำตอบที่ได้ตั้งคำถามไว้แล้ว โดยพยายามมุ่งหารายละเอียดเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดเจนในคำถามให้มากที่สุด
4. การจดจำ คือ เมื่อได้รับคำตอบจากการอ่านแล้วก็ควรมีการจดบันทึกไว้ เพื่อเตือนความจำและตรวจสอบว่าจากการอ่านนั้น ได้ความคิดอะไรใหม่ขึ้นมาบ้าง
5. การทบทวน คือ ทบทวนว่าถูกต้องเพียงใด รวมทั้งพยายามนำความรู้ที่ได้รับออกมาใช้

Ruddle (1993) ได้กล่าวถึงการใช้ยุทธศาสตร์การอ่านแบบ SQ3R คือ มีกิจกรรมก่อนการอ่าน ระหว่างอ่านและหลังการอ่าน อักษร S แทนคำว่า Survey Q แทนคำว่า Question ส่วนสามขั้นตอนที่เหลือ ได้แก่ Reading, Reciting และ Reviewing (3Rs) โดย 2 ขั้นตอนแรกเป็นกิจกรรมก่อนการอ่าน จุดแข็งของยุทธศาสตร์นี้ก็จะสามารถช่วยให้นักเรียนศึกษาโครงสร้างของบทอ่าน นักเรียนจะได้รับการชี้แนะให้มองหาคำและใช้ประโยชน์ของหัวข้อเรื่อง หัวข้อย่อย ภาพประกอบ แผนภูมิและกราฟ นอกจากนี้ยังมีการเน้นความคงทนของความคิดในช่วงหลังจากนักเรียนผละออกจากบทอ่านชั่วคราว

สุนันทา นันเศรษฐวิทย์ (2545, หน้า 139) ได้กล่าวถึงวิธีสอนอ่านโดยใช้วิธีสำรวจตรวจทานหรือการสอนอ่านแบบ SQ3R ว่าเป็นกระบวนการอ่านขั้นสูง ซึ่งผู้อ่านจะต้องใช้ทักษะการอ่านในใจและใช้การคิดวิจารณ์ญาณ วิธีสอนอ่านประเภทนี้จึงเหมาะที่จะใช้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย เพราะได้รับการฝึกทักษะการอ่านในใจและการคิดวิจารณ์ญาณ สามารถวินิจฉัยเรื่องราวที่อ่านได้ตามเวลาที่กำหนดให้

คมคาย หมั่นสาย (2526, หน้า 33) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้วิธีสอนอ่านแบบ SQ3R ว่าทำให้สามารถอ่านได้รวดเร็ว จับใจความได้ละเอียด และมีความสามารถเชิงวิเคราะห์วิจารณ์เนื้อเรื่อง เป็นการพัฒนาความสามารถทางการอ่านได้ในขั้นสูงกว่าวิธีการอ่านธรรมดาถึงขั้นการอ่านหนังสืออย่างมีวิจารณ์ญาณ

สรุปได้ว่าการสอนอ่านแบบ SQ3R เป็นวิธีการอ่านที่เหมาะสมสำหรับการอ่านเพื่อการศึกษา ค้นคว้าเป็นรายบุคคล ผู้อ่านจะต้องใช้ทักษะการอ่านในใจ มีสมาธิและใช้การคิดวิจารณ์ญาณ

วิธีสอนอ่านนี้เหมาะที่ใช้สอนนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย เพราะนักเรียนจะได้รับการฝึกทักษะการอ่านในใจและการคิดวิจารณ์ญาณ สามารถวินิจฉัยเรื่องราวที่อ่านได้ตามเวลาที่กำหนด การอ่านแบบ SQ3R มี 5 ขั้นตอน คือ สำรวจ ตั้งคำถาม อ่าน เล่าเรื่อง ทบทวน

ความเข้าใจในการอ่าน

ในการอ่านประเภทต่าง ๆ นั้น สิ่งที่จัดได้ว่าเป็นหัวใจของการอ่านก็คือความเข้าใจ จะเห็นได้ว่าในการอ่านสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ถึงแม้เราจะใช้เวลาในการอ่านมากแค่ไหน แต่ถ้าเราไม่เข้าใจ เรื่องที่อ่านแล้วย่อมทำให้การอ่านนั้นไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ผู้เขียนต้องการสื่อออกมา ฉะนั้นเวลาอ่านจะต้องเน้นให้เกิดความเข้าใจในการอ่านเป็นปัจจัยหลัก ดังที่ Niles (n.d. อ้างถึงใน ประเทิน มหาจันทร์, 2530, หน้า 154) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความเข้าใจว่า สำหรับทักษะแห่งการเข้าใจนั้นจัดว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการอ่านของเด็กเพราะการอ่านของเด็กทุกระดับชั้นจะต้องประกอบด้วยความเข้าใจเป็นสำคัญ

ความหมายของความเข้าใจในการอ่าน

ผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่าน ได้กล่าวถึงความหมายของความเข้าใจในการอ่านไว้หลายประการ ดังนี้

Strang (1962) ได้กล่าวถึงความเข้าใจในการอ่านว่า หมายถึงความสามารถในการจับใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่องที่อ่านได้ ผู้ที่มีความเข้าใจในการอ่านจะสามารถย่อใจความหรือเขียนโครงร่างของสิ่งที่อ่านนั้นได้ สามารถลำดับเหตุการณ์และมองเห็นเจตนาของผู้เขียนนำไปประเมินค่าสิ่งที่อ่านและแสดงความคิดเห็นได้

ความเข้าใจในการอ่านเป็นความสามารถของผู้อ่านที่ใช้ความคิดตามข้อเขียนที่ผู้เขียนได้เขียนไว้ ผู้อ่านจะต้องเข้าใจภาษาของผู้เขียนและตีความให้ตรงกับความต้องการของผู้เขียน (Shepherd, 1973, p.79 อ้างถึงใน กนกรัตน์ หมั่นวาจา, 2545, หน้า 28) สอดคล้องกับ อภิวันท์ บัณฑิตศักดิ์ (2543) ที่สรุปว่าความเข้าใจในการอ่านเป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญ การแปลความ ตีความ ขยายความและสรุปความ โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้อ่านเป็นพื้นฐานเกิดเป็นความเข้าใจขึ้น

กล่าวโดยสรุปความเข้าใจในการอ่านเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิดของผู้อ่านและผู้เขียน ซึ่งผู้อ่านจะต้องใช้ความรู้ความสามารถหลาย ๆ ด้านในการตีความหมายเพื่อให้ได้ตรงตามเจตนาหรือจุดประสงค์ของผู้เขียน

ลักษณะของความเข้าใจในการอ่าน

ความเข้าใจในการอ่านเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเข้าใจเรื่องราวในลักษณะต่างกัน ซึ่ง Bond & Thirker (1957, p. 235) ได้เสนอสิ่งที่พื้นฐานของความเข้าใจในการอ่านจากส่วนย่อยไปจนถึงความเข้าใจในส่วนรวม ผู้อ่านที่มีความเข้าใจในสิ่งที่ตนต้องอ่านจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. ความเข้าใจความหมายของคำ (Word Meaning) เป็นรากฐานสำคัญของความเข้าใจในการอ่าน เมื่อเด็กเข้าใจความหมายของศัพท์เหล่านั้นชัดเจน ย่อมทำให้เกิดความคิดที่จะนำมาใช้ในการอ่าน
2. ความเข้าใจหน่วยความคิด (Thought Units) เพื่อที่จะเข้าใจประโยคเด็กจะต้องอ่านเป็นหน่วยความคิด กล่าวคือแบ่งอ่านเป็นกลุ่มคำให้ได้ความหมายของคำต่อเนื่องเป็นกลุ่มๆ แทนการอ่านทีละคำ
3. ความเข้าใจประโยค (Sentence Comprehension) เมื่อเด็กเข้าใจคำและรู้จักหน่วยความคิดแล้ว ต้องรู้จักเอาแต่ละคำหรือแต่ละส่วนมาสัมพันธ์เข้าด้วยกันจน ได้รับความเป็นประโยค
4. ความเข้าใจอนุเจต (Paragraph Comprehension) หมายถึงความสามารถที่จะนำประโยคแต่ละประโยคในตอนนั้น ๆ มาสัมพันธ์กัน เด็กจึงจะอ่านเข้าใจยิ่งขึ้น
5. ความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างอนุเจตหรือการเข้าใจเนื้อความทั้งหมด (Comprehension of larger Units) เพื่อให้เข้าใจข้อความหรือเรื่องราวที่อ่านเด็กจะต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างข้อความสำคัญ ๆ ที่อยู่ในตอนก่อน ๆ และเข้าใจข้อความในตอนต่อไปอีกด้วย

ชาวล แพร์ตกุล (2528, หน้า 135) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจในการอ่านไว้ว่า ความเข้าใจในการอ่านเป็นความสามารถในการผสมแล้วขยายความรู้ความจำให้ไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล ความเข้าใจเป็นสมรรถภาพทางปัญญา เป็นความสามารถของสมองที่จะคัดแปลงความรู้ให้มีรูปลักษณะใหม่ แล้วนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่แปลกออกไป ซึ่งผู้ที่กระทำเช่นนี้ได้จะต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการ คือ

1. รู้ความหมายและรายละเอียดย่อย ๆ ของเรื่องนั้นมาก่อนแล้ว
 2. รู้ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างขั้นความรู้ย่อย ๆ เหล่านั้น
 3. สามารถอธิบายชี้แจงสิ่งเหล่านั้นให้ผู้อื่นทราบได้ด้วยภาษาของตนเอง
 4. สามารถตอบและอธิบายสิ่งอื่นที่มีสภาพทำนองเดียวกันกับที่เคยรู้มาแล้วได้
- จากคุณสมบัติข้างต้น ความเข้าใจสามารถแสดงออกด้วยพฤติกรรม 3 ประการ ดังนี้

1. การแปลความ (Translation) คือ สามารถแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้ โดยการแปลลักษณะหรือนัยของเรื่องราว ซึ่งเป็นความหมายที่ถูกต้องและใช้ได้ดี สำหรับเรื่องราวนั้น ๆ โดยเฉพาะ
2. การตีความ (Interpretation) คือ สามารถจับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย ๆ ของเรื่องนั้นจนสามารถนำมากล่าวอีกนัยหนึ่งได้
3. การขยายความ (Exteapolation) คือ สามารถขยายความตามนัยของเรื่องให้กว้างไกล จากสภาพข้อเท็จจริงเดิมได้

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความเข้าใจในการอ่านเป็นความสามารถ ในการผสมแล้วขยายความรู้ความจำอย่างสมเหตุสมผลเป็นความสามารถของสมองที่จะดัดแปลง ความรู้ให้มีรูปลักษณะใหม่ แล้วนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่แปลกออกไป ซึ่งจะแสดงออก ด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น สามารถจับใจความสำคัญ แปลความ ตีความ ขยายความ เรื่องที่อ่านได้

ระดับความเข้าใจในการอ่าน

ในการอ่านผู้รับสารจะมีระดับความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความมุ่งหมาย ในการอ่าน ซึ่งนักการศึกษาได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านไว้ต่าง ๆ กัน ดังต่อไปนี้

Dallman (1978, p. 166 อ้างถึงใน ศศิธร วงษ์ชาติ, 2542, หน้า 18) แบ่งระดับความเข้าใจ ในการอ่านเป็น 3 ระดับ

1. ระดับความเข้าใจข้อเท็จจริง หมายถึง ความเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่านตามตัวหนังสือ ที่เขียนไว้
2. ระดับความเข้าใจขั้นตีความ คือ ความเข้าใจโดยอาศัยการสรุปความ ตีความ และการแปลความจากเรื่องที่อ่านได้
3. ระดับความเข้าใจขั้นประเมินค่า คือ ความสามารถในการประเมินค่าสิ่งที่อ่านมา โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่านพิจารณาตัดสิน

นอกจากนี้ Regor and Regor (n.d. อ้างถึงใน วิมลรัตน์ จตุรานนท์, 2540) ได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ความเข้าใจระดับตัวอักษร (Literal Comprehension) คือ ความสามารถในการเข้าใจ เรื่องความหมายของคำและความคิดเห็นของผู้เขียน
2. ความเข้าใจระดับตีความ (Interpretative Comprehension) คือ ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนเขียน เข้าใจความสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้ สามารถเปรียบเทียบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในเรื่องที่อ่านกับประสบการณ์ของตนได้ สามารถเข้าใจลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ และมองเห็น ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล สามารถตีความหมายของความทั่วไปได้

3. ความเข้าใจระดับการนำไปใช้ (Applied Comprehension) ความเข้าใจระดับนี้ ผู้อ่านสามารถประเมินความคิดของผู้เขียนได้ และสามารถนำความคิดนั้นไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ได้

นอกจากนี้ยังมีระดับความเข้าใจที่แบ่งเป็นระดับต่ำและระดับสูง ดังเช่น ระดับความเข้าใจในการอ่านของ บันลือ พุกกะวัน (2543) ที่กล่าวไว้ดังนี้

1. ความเข้าใจในระดับต่ำ หมายถึง ความเข้าใจในข้อเท็จจริงจากสิ่งที่อ่าน
2. ความเข้าใจในระดับที่สูงขึ้น หมายถึง มุ่งให้ผู้เรียนสามารถคิดหาเหตุผล วิเคราะห์ เหตุผลจากเรื่องที่อ่านและสรุปเรื่องที่อ่านได้

3. ความเข้าใจในระดับสูงหรือลึกซึ้ง หมายถึง การที่ผู้อ่านสามารถใช้ความรู้พื้นฐาน และความเป็นพหูสูตรตรวจสอบ พิสูจน์ แล้วเข้าใจเลือกตัดสินใจ ขั้นนี้เป็นการอ่านอย่างพิถีพิถัน อ่านอย่างมีวิจารณญาณหรือไตร่ตรอง โดยตรวจสอบหาความผิดเพี้ยน หาจุดบกพร่อง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่จะขจัดข้อบกพร่องนั้นได้ด้วย

สรุปได้ว่านักการศึกษาแบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านระดับต่าง ๆ คือ ความเข้าใจ ระดับตัวอักษร ระดับตีความและระดับการนำไปใช้ หรือจะเรียกว่าระดับต่ำ ระดับสูง และระดับสูงหรือลึกซึ้ง

องค์ประกอบที่มีผลต่อความ เข้าใจในการอ่าน

สมุทร เช่นเขวณิช (2528, หน้า 94) ได้สรุปองค์ประกอบที่มีผลต่อความเข้าใจในการอ่านดังนี้

1. สามารถจดจำเรื่องราวส่วนใหญ่ที่ผ่านมาแล้วนั้น เมื่อถึงคราวจำเป็นที่ต้องการใช้ประโยชน์หรืออ้างอิงก็ทำได้โดยไม่ยาก
2. สามารถจับใจความสำคัญ ๆ ได้ สามารถแยกแยะหรือระบุประเด็นหลักออกจากประเด็นย่อยที่ไม่จำเป็นหรือสำคัญเกี่ยวข้องมากนักได้ สามารถประเมินได้ว่าอะไรที่ควรจะสนใจเป็นพิเศษหรือไม่ก็ตัดทิ้งไปได้เลย
3. สามารถตีความเกี่ยวกับเรื่องราวหรือข้อคิดเห็นที่ผ่านมาแล้วได้ว่ามีนัยสำคัญหรือลึกซึ้งมากน้อยขนาดไหนเพียงใด
4. สามารถสรุปลงความเห็นจากสิ่งที่ได้อ่านมาแล้วได้อย่างถูกต้องมีเหตุผลน่าเชื่อถือ
5. สามารถใช้วิจารณญาณของตนในการพิจารณาไตร่ตรองข้อสรุปหรือการอ้างอิงต่าง ๆ ของผู้เขียนได้อย่างถูกต้องและเป็นระบบไม่สับสน
6. สามารถถ่ายโอนหรือประสานความรู้ที่ได้จากการอ่านกับประสบการณ์อื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ

ทรงพร อิศโรธกุล (2529, หน้า 36 – 50) ได้จำแนกองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความเข้าใจในการอ่านไว้ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบก่อนการอ่านเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวหนังสือ คำศัพท์ โครงสร้าง เนื้อหา
2. องค์ประกอบที่เป็นการกระทำของผู้อ่าน ได้แก่ การตั้งสมมติฐาน การเดา การปรับความรู้เดิมกับข้อความที่อ่านด้วยกัน
3. องค์ประกอบเกี่ยวกับสภาพจิตใจและอารมณ์ของผู้อ่าน ได้แก่ ความน่าสนใจของสิ่งที่อ่านและความพร้อมด้านอารมณ์ เป็นต้น

Harris and Smith (1976, p. 235) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อความเข้าใจในการอ่านนั้นจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. ประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน
2. ความสามารถทางด้านภาษา
3. ความสามารถในการคิด
4. เจตคติที่มีต่อสิ่งที่อ่าน
5. จุดประสงค์ในการอ่าน

สรุปได้ว่าองค์ประกอบที่มีผลต่อความเข้าใจในการอ่านจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้อ่านทั้งในด้านการใช้ภาษา การจดจำ การจับใจความสำคัญ การตีความ การสรุป ตลอดจนลักษณะของสิ่งที่อ่าน สภาพจิตใจและอารมณ์ของผู้อ่าน

รูปแบบงานเขียน

การอ่านเพื่อความเข้าใจนั้น ผู้อ่านควรมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของงานเขียนก่อน เพื่อจะได้ทราบว่างานเขียนแต่ละประเภทนั้นมีประเด็นหลักหรือประเด็นสำคัญอยู่ส่วนใดของเรื่อง จะช่วยให้ผู้อ่านใช้เวลาในการอ่านน้อยลง แต่สามารถเข้าใจเรื่องได้ถูกต้องตรงประเด็นตามที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านทราบ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการแสวงหาความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

องค์ประกอบหลักของข้อความ

ในการอ่านความเรียงโดยทั่วไปหากข้อเขียนใดเรียบเรียงมาอย่างเป็นระบบ จัดลำดับความคิดเหมาะสม ใช้อ้อยคำชัดเจนก็จะอ่านง่าย จับใจความสำคัญได้ง่าย แต่หากผู้เขียนไม่ได้เขียนให้มีคุณสมบัติเช่นนั้น ผู้อ่านจะต้องพยายามอ่านด้วยความสามารถของตนให้ได้ความ ผู้อ่านสามารถใช้ความรู้เรื่ององค์ประกอบหลักของข้อความในการอ่าน ดังนี้

1. คำ ผู้อ่านต้องรู้จักคำและความหมายที่มีหลากหลายของคำแต่ละคำเมื่ออยู่ในบริบท

ที่ต่างกันและฝึกสังเกตให้ได้ว่าคำใดสำคัญมาก คำใดสำคัญรองลงมา คำใดไม่สำคัญแต่ใช้ประกอบ การเรียบเรียง คำใดเป็นคำฟุ่มเฟือย คำที่สำคัญ ๆ เราเรียกว่า คำกุญแจ

2. การเรียงคำ ภาษาไทยเรียงคำอย่างไรผู้อ่านย่อมต้องมีความรู้มาจากการเรียน ในระดับชั้นต้น ๆ แล้ว ควรอาศัยความสังเกตช่วยในการอ่านด้วยว่าผู้เขียนอาจเรียงลำดับ ได้หลายวิธี โดยให้ความหมายเท่ากันหรือคล้ายคลึงกัน

3. ประโยคใจความสำคัญ ในแต่ละย่อหน้าที่เป็นเนื้อหาข้อความที่เรียบเรียงดี ควรมีประโยคใจความสำคัญ ประโยคใจความสำคัญนั้นอาจจะอยู่ตอนต้นย่อหน้า ตอนกลาง ๆ หรืออยู่ตอนท้ายก็ได้ แล้วแต่วิธีการขยายประโยคใจความสำคัญนี้และลีลาการเขียน

หากย่อนำนั้นเรียบเรียงโดยการลำดับความ อาจเป็นการลำดับความตามเวลา หรือลำดับความตามพื้นที่ ย่อนำนั้นมักไม่มีประโยคใจความสำคัญปรากฏ เนื่องจากต้องเขียน ไปตามลำดับ

หากย่อนำนั้นเป็นย่อหน้านำ เป็นย่อหน้าเชื่อมหรือเป็นย่อหน้าสรุปความ ผู้อ่านก็อาจ ไม่พบประโยคใจความสำคัญก็ได้ แต่ในทางกลับกันทุกประโยคในย่อหน้านำหรือย่อหน้าเชื่อม หรือย่อหน้าสรุปความ ก็อาจมีความสำคัญมากเท่า ๆ กันไปหมดก็ได้แล้วแต่การนำเสนอของผู้เขียน ใจความสำคัญอาจไม่ปรากฏชัดเจนเป็นประโยคที่หยิบยกมาให้เห็นชัด ๆ ผู้อ่านต้องสรุปความ เองเองด้วยถ้อยคำสำนวนของตนที่เข้าใจง่ายที่สุด

4. รายละเอียดของเรื่อง ย่อหน้าหรือข้อความทั่วไปมิได้มีแต่ประโยคใจความเท่านั้น มักมีส่วนขยายเพื่อให้เข้าใจความคิดสำคัญได้ชัดเจนขึ้น ส่วนขยายนี้อาจเป็นตัวอย่าง เป็นสถิติ เป็นข้อมูลหรือเป็นข้ออ้างอิงต่าง ๆ ในการจับใจความสำคัญนั้นผู้อ่านไม่ต้องอ่านรายละเอียด ทุกตัวอักษร เว้นแต่จะจงหาข้อมูลที่ต้องการ โดยเฉพาะจริง

5. แนวคิดหลักหรือแนวคิดสำคัญ หรือมโนทัศน์ของย่อหน้าหรือข้อความ มโนทัศน์ เป็นเสมือนหัวใจของเรื่องและอาจเปรียบว่าประโยคใจความสำคัญเป็นศีรษะหรือสมองของเรื่อง เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนว่าสองอย่างนี้ต้องควบคู่กันเสมอเหมือนร่างกายกับวิญญาณ

ในการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญนั้น องค์ประกอบ 5 ประการนี้จะป็นแนวทางการอ่าน ได้ดีที่สุด การฝึกจึงต้องฝึกจับแต่ละองค์ประกอบให้ได้ก่อน คือการอ่านในเชิงวิเคราะห์ว่าย่อหน้า กลุ่มย่อหน้าหรือข้อความนั้น ๆ ส่วนใดเป็นอะไร ทำหน้าที่อย่างไรและประกอบกันเข้าอย่างไร เมื่อฝึกวิเคราะห์ได้ระดับที่ทำได้รวดเร็วแล้ว ต่อ ๆ ไปจะทำได้โดยอัตโนมัติไม่ต้องแยกส่วนอีก จะมุ่งไปที่การจับใจความสำคัญกับแนวคิดหลักหรือมโนทัศน์เป็นสำคัญ

เมื่อจับส่วนที่เป็นใจความสำคัญกับสร้างมโนทัศน์จากข้อความที่อ่านแต่ละตอนได้แล้ว นำข้อความสั้น ๆ จากส่วนใจความสำคัญมาเชื่อมกันด้วยความเข้าใจมโนทัศน์ของเรื่องก็จะเป็น

ข้อความใหม่ที่สั้นที่สุด แต่รวบรวมเนื้อหาสาระของเรื่องไว้ได้มากที่สุด การอ่าน เพื่อจับใจความสำคัญสัมฤทธิ์ผลที่จุดนี้เอง (ถนอมวงษ์ ถ้ายอดมรรคผล, 2535, หน้า 56 – 57)

โครงสร้างของเรื่อง

ผู้อ่านที่ดีเมื่ออ่านเรื่องใด ๆ ควรทราบว่ามีโครงสร้างเรื่องอย่างไร โครงสร้างของเรื่องมีหลายลักษณะ ซึ่งจะแตกต่างกันตามเนื้อเรื่องที่อ่าน ดังนี้

1. โครงสร้างเหตุการณ์ เนื้อเรื่องที่เป็นนิทาน นิยาย เรื่องสั้น จะเป็นโครงสร้างเหตุการณ์ มีลำดับเหตุการณ์ตามเวลาว่าเหตุการณ์ใดเกิดก่อนหลัง ผู้อ่านควรหาความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ตามระยะเวลาของเรื่องและผลของเหตุการณ์ แล้วนำมาเขียนสรุปเรื่อง
2. โครงสร้างรายละเอียด เนื้อเรื่องเป็นเรื่องราวที่มุ่งให้รายละเอียดข้อเท็จจริง เช่น การบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ เป็นการให้รายละเอียดของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
3. โครงสร้างแก้ปัญหา เป็นย่อหน้าหรือเรื่องราวที่มีเนื้อหาบ่งบอกปัญหาของเรื่อง และวิธีแก้ปัญหา
4. โครงสร้างเปรียบเทียบ เป็นย่อหน้าหรือเรื่องราวที่มีเนื้อเรื่องแสดงการเปรียบเทียบหาสิ่งเหมือนหรือสิ่งแตกต่างของจุดสำคัญในเรื่องที่อ่าน
5. โครงสร้างสาธก เป็นย่อหน้าหรือเรื่องราวที่ให้ตัวอย่างเนื้อเรื่อง จะมีการอธิบาย และการให้ตัวอย่าง ผู้อ่านควรแยกได้ว่าข้อความใดเป็นการอธิบาย ข้อความใดเป็นตัวอย่าง และตัวอย่างมีความสอดคล้องกับการอธิบาย
6. โครงสร้างความหมาย เป็นย่อหน้าที่มีเนื้อเรื่องอธิบายความคิดรวบยอด หรือให้คำจำกัดความ จะต้องหาคำสำคัญของความหมายหรือของเรื่องและคำที่ใช้อธิบาย
7. โครงสร้างบทนำ ย่อหน้าของบทนำจะเป็นย่อหน้าที่มีเนื้อเรื่องแสดงความสำคัญของเรื่องหรือเนื้อเรื่องกล่าวขึ้นต้นของเรื่อง
8. โครงสร้างบทสรุป เป็นย่อหน้าสรุปความคิด ซึ่งอยู่ตอนท้ายของเรื่อง หรือย่อหน้าสุดท้าย เนื้อเรื่องเป็นบทสรุปเรื่อง ผู้อ่านควรอ่านซ้ำ ๆ และใช้ทักษะการคิดเพื่อสรุปเรื่อง (กรมวิชาการ, 2539, หน้า ๓ – ๓)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดรูปแบบงานเขียน สำหรับใช้ในการฝึกทักษะการอ่านไว้ในคำอธิบายหลักสูตรช่วงชั้นที่ 2 ประกอบด้วย นิทาน ตำนาน เรื่องสั้น สารคดี บทความ บทร้อยกรองและบทละคร

นิทาน

การอ่านนิทานเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นที่ต้องการของเด็กเป็นอันมาก แม้ว่าในปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์จะก้าวหน้าไปมากเพียงไรก็ตาม แต่นิทานก็ยังคงอยู่

ในความสนใจของเด็ก เพราะนิทานมีการดำเนินเรื่องรวดเร็ว ตัวละครมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาสามารถสนองความปรารถนาบางอย่างให้กับเด็กได้ เรื่องในนิทานมีความยุติธรรมที่ถูกต้องเด็กให้ความสนใจ

นิทานที่พบส่วนใหญ่จะเป็นนิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องราวที่เล่าด้วยถ้อยคำธรรมดาเล่าด้วยปากสืบทอดกันมา เมื่อมีการเขียนก็เขียนตามเค้าเดิมที่เคยเล่าต่อกันมา ไม่ปรากฏผู้เล่าดั้งเดิมว่าเป็นใคร เป็นเรื่องสมมติ มีตัวละครดำเนินเรื่อง ซึ่งอาจเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ได้ มีเหตุการณ์หรือการดำเนินเรื่องที่แสดงความขัดแย้งของตัวละครและมีการคลี่คลายความขัดแย้งของตัวละครในที่สุด โครงเรื่องของนิทานเป็นโครงสร้างลำดับเหตุการณ์เพื่อไม่ให้เรื่องสับสนและอ่านเข้าใจง่าย

นิทานที่มีอยู่ในปัจจุบันมีหลายประเภท สุพัตรา ชมเกตุ (2522, หน้า 98 – 105) และ ปราณี เชียงทอง (2526, หน้า 70 – 73) ได้แบ่งประเภตนิทานไว้ดังนี้

1. นิทานท้องถิ่น (Legends) มักเป็นเรื่องเดียวกันและเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ ธรรมเนียมประเพณีอันเป็นพื้นบ้านพื้นเมืองของคนแต่ละท้องถิ่น เช่น นิทานประเภทอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติ ความเชื่อบางประการเกี่ยวกับชื่อสถานที่ต่าง ๆ นิทานเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับโชคลาง เรื่องผี เรื่องไสยศาสตร์ นิทานเกี่ยวกับสมบัติที่ฝังไว้ นิทานวีรบุรุษ นิทานคติสอนใจ
2. นิทานปรัมปรา (Fairy Tales) มักเป็นเรื่องที่ยาวสมมติว่าเกิดขึ้นที่ใดที่หนึ่ง มักขึ้นต้นด้วยกาลครั้งหนึ่งหรือนานมาแล้ว เป็นเรื่องเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์มักจบด้วยความสุข
3. เทพนิยาย (Myths) หมายถึง นิทานที่มีตัวละครเป็นเทวดา นางฟ้า เจ้าป่าเจ้าเขาต่าง ๆ มักมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมต่าง ๆ
4. นิทานเรื่องสัตว์ (Animal Tales) เป็นนิทานที่มีตัวเอกของเรื่องเป็นสัตว์ มีความคิดและการกระทำ ตลอดจนการพูดได้อย่างมนุษย์ มักเป็นนิทานคติธรรมและนิทานเล่าซ้ำ หรือนิทานเล่าไม่รู้จบ

5. นิทานตลกขบขัน (Jests) เป็นเรื่องสั้น ๆ จุดสำคัญอยู่ที่ว่ามีเรื่องที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ต่าง ๆ อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับความโง่ การแกล้งแสด ปรากฏการณ์หวาดผวาทะลึงหรือการผจญภัย การสอนอ่านนิทานครูผู้สอนควรเลือกนิทานที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และมีการสอดแทรกคติธรรมไว้ด้วยจึงจะเกิดประโยชน์กับผู้เรียน ซึ่งมีแนวการสอนอ่านดังนี้

1. ให้นักเรียนอ่านแบบเร็ว ๆ อ่านข้าม ๆ และกวาดสายตาเพื่อจับประเด็นสำคัญของเรื่อง
2. ฝึกให้นักเรียนตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน โดยใช้คำถามว่า มีใคร ทำอะไร ที่ไหน

เมื่อไร เพราะอะไรและผลเป็นอย่างไร เช่น ตัวละครสำคัญในเรื่องมีใครบ้าง ตัวละครที่เป็นตัวประกอบมีใครบ้าง เรื่องเกิดขึ้นที่ไหน เรื่องเกิดขึ้นเวลาใด ปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องมีตัวละครใดที่ขัดแย้งกัน ขัดแย้งกันด้วยสาเหตุใดและผลเป็นอย่างไร

3. ให้นักเรียนอ่านอย่างพินิจพิจารณาเพื่อตอบคำถามที่ตั้งไว้ตามข้อ 2

4. ให้นักเรียนสรุปเรื่องตามความเข้าใจโดยเล่าหรือเขียนเรื่องย่อ

นอกจากนี้ ครูควรฝึกให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของตัวละครว่าดีหรือไม่ น่าปฏิบัติตามหรือไม่ โดยใช้คำถามในเชิงอภิปรายเหตุผลและวิเคราะห์คิดรวบยอดที่ได้จากการอ่านเรื่องนั้นด้วย จะทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการอ่านนิพนธ์มากกว่าการได้รับความบันเทิงเพียงอย่างเดียว

ตำนาน

ตำนานเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาช้านาน มักมีเนื้อหาเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์หรือวีรกรรมของบรรพบุรุษ อันเป็นที่มาของวัตถุหรือสถานที่สำคัญของสถานที่ของแต่ละท้องถิ่น เรื่องที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐาน เป็นเรื่องราวที่เก่าแก่เกินกว่าที่ประวัติศาสตร์จะบันทึกไว้ก็มี การตั้งชื่อด้านานมี 7 ลักษณะดังนี้

1. ตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ เช่น พื้นที่ หนอง บึง แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา ทะเล ดัน ไม้ เป็นการตั้งชื่อที่มีลักษณะเด่นชัด
2. ตั้งชื่อโดยอาศัยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น ๆ
3. ตั้งชื่อโดยอาศัยนิทาน
4. ตั้งชื่อโดยนำมาจากชื่อบุคคล
5. ตั้งชื่อจากชื่อของสัตว์
6. ตั้งชื่อตามสถานที่เกิด
7. ตั้งชื่อตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

การสอนอ่านตำนานครูผู้สอนควรเลือกตำนานที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และมีการสอดแทรกคติธรรมไว้ด้วยจึงจะเกิดประโยชน์กับผู้เรียน ซึ่งมีแนวการสอนอ่านดังนี้

1. ให้นักเรียนอ่านแบบเร็ว ๆ อ่านข้าม ๆ และกวาดสายตาเพื่อจับประเด็นสำคัญของเรื่อง
2. ฝึกให้นักเรียนตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน โดยใช้คำถามว่า มีใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร เพราะอะไรและผลเป็นอย่างไร เช่น ตัวละครสำคัญในเรื่องมีใครบ้าง ตัวละครที่เป็นตัวประกอบมีใครบ้าง เรื่องเกิดขึ้นที่ไหน เรื่องเกิดขึ้นเวลาใด ปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องมีตัวละครใด

ที่ขัดแย้งกัน ขัดแย้งกันด้วยสาเหตุใดและผลเป็นอย่างไร

3. ให้นักเรียนอ่านอย่างพินิจพิจารณาเพื่อตอบคำถามที่ดั่งไว้ตามข้อ 2

4. ให้นักเรียนสรุปเรื่องตามความเข้าใจโดยเล่าหรือเขียนเรื่องย่อ

นอกจากนี้ ครูควรฝึกให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของตัวละครว่าดีหรือไม่ น่าปฏิบัติตามหรือไม่ โดยใช้คำถามในเชิงอภิปรายเหตุผลและวิเคราะห์ทัศนคติที่คิดที่ได้จากการอ่านเรื่องนั้นด้วย จะทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการอ่านค่านานมากกว่าการได้รับความบันเทิงเพียงอย่างเดียว

เรื่องสั้น

งานเขียนประเภทร้อยแก้วที่มุ่งให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลิน เรื่องสั้นน่าจะมีพัฒนาการมาจากนิทานนิยาย รวมทั้งได้แบบอย่างการเขียนมาจากชาดตะวันตก เป็นเรื่องที่เขียนขึ้นจากจินตนาการแต่มีความสมจริง แก่นเรื่องจะเป็นสิ่งแสดงแนวคิดหรือทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้แต่ง โดยผู้แต่งผูกเรื่องขึ้นจากชีวิตโดยให้เป็นเรื่องชีวิตที่มีเหตุการณ์หลายอย่างเกิดขึ้น เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นทำให้ตัวละครต้องต่อสู้ ต้องแก้ปัญหาและแสดงปฏิกิริยาต่าง ๆ ต่อเหตุการณ์นั้นและแสดงนิสัยต่าง ๆ ออกมาตามอารมณ์ต่าง ๆ ที่ตนมี เนื้อเรื่องจึงเต็มไปด้วยประสบการณ์ของชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ตามที่ตัวละครได้ประสบ เรื่องสั้นมักจะแสดงธรรมชาติธาตุแท้ของคน อารมณ์ ความรู้สึกและสัญชาตญาณของคน ทั้งอารมณ์สามัญ เช่น รักเกลียดโกรธ อิจฉา พยาบาท ฯลฯ และอารมณ์ที่แอบแฝง เช่น น้อยใจ กระดากอาย ซอกซำใจ เกรงกลัว เป็นต้น มีบทสนทนา จากและสถานการณ์ที่ทำให้เรื่องดำเนินไป เพื่อชวนให้ผู้อ่านเกิดความสงสัย และอยากติดตาม (สุนทรี คุณจักร, 2547, หน้า 25)

งานเขียนประเภทเรื่องสั้นกำลังได้รับความนิยมจากนักอ่านทั่ว ๆ ไป จึงทำให้มีมาก และมีหลายระดับหลายรส บางเรื่องมีคุณค่าหลายด้าน เช่น ด้านปรัชญา จิตวิทยา ศีลธรรม คุณค่าทางสำนวนภาษาที่ไพเราะ ในขณะที่บางเรื่องเกือบไม่มีคุณค่าอะไรเลย การที่จะบอกได้ว่าเรื่องใดมีคุณค่าอย่างไรหรือไม่ นั้น ผู้อ่านต้องใช้วิธีอ่านในเชิงวิเคราะห์ทั้งด้านเนื้อหาและกลวิธีที่นักประพันธ์ใช้ในการนำเสนอเรื่อง ดังนี้

1. วิเคราะห์ด้านเนื้อหา

1.1 แนวคิดหรือแนวเรื่อง (Theme) ปกติผู้อ่านมักจับแนวคิดหรือแนวเรื่องได้หลังจากอ่านเรื่องนั้น ๆ จบแล้ว โดยมองเห็นว่า “อะไร” เป็นความคิดสำคัญที่ผู้ประพันธ์นำไปผูกเป็นเรื่อง

1.2 โครงเรื่อง (Plot) หมายถึง เหตุการณ์หรือปฏิบัติการที่เกิดขึ้น ทำให้ตัวละครในเรื่องมาพบกัน มีการกระทำบางอย่างเกิดขึ้น ทำให้มีผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามมา

1.3 เนื้อเรื่อง คือ เรื่องราวที่ดำเนินไปตามพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละคร โดยเกี่ยวข้องกับฉากหรือสถานที่อื่นทำให้โครงเรื่องสมบูรณ์ ผู้อ่านส่วนใหญ่มักสนใจอยู่กับเนื้อเรื่องมากกว่าด้านอื่น

1.4 ตัวละครเกี่ยวกับเรื่องอุปนิสัยลักษณะนิสัย โดยพิจารณาว่าตัวละครใดสำคัญ แก่เนื้อเรื่อง ตัวใดทำให้เนื้อเรื่องมีรสขึ้น แต่ละตัวนั้นมีนิสัยอย่างไร ผู้อ่านส่วนมากให้ความสนใจเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของตัวละครและเมื่อชอบใจหรือถูกใจตัวละครตัวใดแล้วมักทำให้เรื่องนั้นได้รับความนิยมนำด้วย

การพิจารณาลักษณะนิสัยของตัวละครควรพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เพราะผู้ประพันธ์มักมีวิธีการบอกลักษณะได้หลายอย่าง นอกจากนั้น ผู้อ่านควรพิจารณาตัวละครในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ด้านจิตวิทยา เป็นต้น

1.5 ฉากหรือบรรยากาศของเรื่อง ซึ่งอาจพิจารณาเข้าเป็นเนื้อเรื่องหรือกลวิธีในการประพันธ์ก็ได้ เรื่องสั้นบางเรื่องผู้ประพันธ์ต้องการเน้นสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านก็แยกฉากออกจากเนื้อเรื่อง แต่บางเรื่องก็ใช้ฉากเป็นส่วนหนึ่งของเรื่อง

1.6 ทรรศนะหรือปรัชญาของผู้ประพันธ์ เป็นสิ่งที่จับได้ยาก การพิจารณาอาศัยจากคำพูดของตัวละคร นอกจากบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละครว่าผู้แต่งมีความคิดเห็นต่อโลกและชีวิตอย่างไร

2. วิเคราะห์ด้านกลวิธีในการเขียนที่ผู้แต่งใช้ ผู้อ่านควรพิจารณาจากเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง การนำเสนอเรื่อง การเปิดเรื่อง การปิดเรื่อง ให้ดูว่าวิธีนั้น ๆ มีผลต่อการอ่านอย่างไร เช่น ทำให้น่าสนใจขึ้น หรือทำให้ยากแก่การเข้าใจ หรือทำให้ตัวละครในเรื่องแสดงความเด่นหรือความเสียหายอย่างไร

2.1 กลวิธีเกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง อาจเป็นการดำเนินตามลำดับเวลา ตามวัย จากตัวละครที่อยู่ในวัยเด็ก วัยหนุ่มสาว แล้วแก่ หรือเริ่มจากวัยหลัง ๆ แล้วย้อนกลับไปเล่าวัยต้น ๆ หรือดำเนินเรื่องสลับไปมา กล่าวถึงเหตุการณ์ปัจจุบันก่อนแล้วย้อนไปอดีตแล้วย้อนมาปัจจุบัน หรืออาจกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดต่างสถานที่กันสลับไปมา

2.2 กลวิธีในการนำเสนอเรื่อง ผู้แต่งอาจใช้การบรรยายเรื่องเอง ให้ตัวละครตัวหนึ่งบรรยายให้อีกตัวหนึ่งฟัง ให้ตัวละครตัวหนึ่งเขียนจดหมายถึงอีกตัวหนึ่ง ใช้วิธีทั้งสามปนกัน ใช้ผู้สังเกตการณ์เล่าเรื่อง โดยใช้สรรพนาม “ผม ดิฉัน ข้าพเจ้า”

2.3 กลวิธีในการเปิดเรื่อง อาจเป็นการเปิดเรื่องโดยการบรรยายพฤติกรรมของตัวละครหรือบรรยายตัวละคร หรือเปิดเรื่องโดยการพรรณนาฉากและตัวละครหรือเปิดเรื่องโดยการใช้บทสนทนาและอาจเปิดเรื่องโดยการแสดงแนวคิดโดยนำถ้อยคำภาษิตที่คมคาย

มากล่าวเริ่มต้น

2.4 กลวิธีในการปิดเรื่อง อาจทำการปิดเรื่องโดยการบรรยายเหตุการณ์ ปิดเรื่องโดยการสนทนา ปิดเรื่องโดยการแสดงแนวคิด

การสอนอ่านเรื่องสั้น ครูผู้สอนควรเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ซึ่งมีแนวการสอนอ่านดังนี้

1. ให้นักเรียนอ่านคร่าว ๆ เพื่อสำรวจเนื้อเรื่องว่าเป็นเรื่องที่มีลักษณะอย่างไร
2. ลงมืออ่านอย่างรวดเร็วโดยจับสายตาที่ละ 2 - 3 บรรทัด อ่านข้ามข้อความบางตอนที่ไม่น่าสนใจ เมื่ออ่านจบควรถามตนเองว่าเรื่องที่อ่านนั้นมีแนวคิดหรือแก่นของเรื่องอย่างไร เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน มีใครเป็นตัวละครบ้าง มีลักษณะนิสัยอย่างไร และเรื่องนี้จบอย่างไร แล้วตอบคำถามที่ตั้งไว้ ถ้าตอบไม่ได้ให้อ่านซ้ำอีกครั้งหนึ่ง
3. วิเคราะห์กลวิธีการเขียน ว่ามีการเปิดเรื่องอย่างไร ดำเนินเรื่องอย่างไร และปิดเรื่องอย่างไร ภาษาที่ใช้ในเรื่องมีความสมจริงหรือไม่
4. พิจารณาว่าผู้อ่านได้รับอะไรบ้างจากการอ่านหนังสือสั้น เช่น รสแห่งความสุข รสแห่งความพิศมัย รสแห่งความโศกเศร้า หรือรสแห่งความไพเราะของภาษา
5. พิจารณาว่าในความบันเทิงนั้นมีสาระ ข้อคิดหรือคติธรรมอะไรแฝงอยู่หรือไม่ แก่นสารสารถนั้นเป็นประโยชน์แก่ใครในด้านใดบ้าง

การอ่านโดยมีการพิจารณาเช่นนี้จะทำให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสจากการอ่านอย่างเต็มที่ และช่วยให้เป็นผู้มีนิสัยการอ่านที่ดี คือ อ่านแล้วมีการพินิจพิจารณา วิเคราะห์ วิจัยไปพร้อมกันได้ประโยชน์ทั้งความบันเทิงและสร้างสรรค์ความคิดอีกด้วย

สารคดี

เป็นคำที่ใช้เรียกชื่องานเขียนที่เขียนขึ้นจากเค้าความจริง ไม่ใช่เป็นเรื่องสมมติ เป็นเรื่องที่มีเนื้อหาสาระเป็นความจริง มุ่งให้ความรู้มากกว่าอย่างอื่น ประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ หลายย่อหน้า แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนความนำ ส่วนใจความและส่วนลงท้าย

การอ่านสารคดีอย่างเข้าใจ ผู้อ่านจะต้องสามารถจำแนกได้ว่าใจความสำคัญ หรือแก่นของเรื่องคืออะไร ใจความสำคัญในแต่ละตอนคืออะไรและมีใจความขยาย หรือใจความประกอบอะไรบ้าง ซึ่งมีแนวทางการพิจารณาดังนี้

1. การตั้งชื่อ เป็นจุดชี้แนะใจความสำคัญของเรื่องได้ชัดและรวดเร็วเพราะสารคดีทั่วไป มักตั้งชื่อไม่ซับซ้อนและนิยมบอกสาระสำคัญหรือเป้าหมายของผู้แต่งไว้อย่างตรงไปตรงมา
2. การตั้งหัวข้อเรื่องย่อย ในการแต่งสารคดีขนาดยาว มักนิยมแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ และใส่หัวข้อเรื่องกำกับเอาไว้ด้วย ซึ่งก็คือประเด็นสำคัญของเรื่อง

ในแต่ละตอนนั่นเอง ถ้าผู้อ่านต้องการจับใจความสำคัญของเรื่องอย่างคร่าว ๆ และรวดเร็ว อาจพิจารณาจากหัวข้อย่อหน้านั้น

3. การค้นหาแก่นของเรื่อง ในกรณีที่ชื่อเรื่องของสารคดีไม่สามารถชี้แนะใจความสำคัญของเรื่องได้หรือไม่มีการตั้งหัวข้อเรื่องย่อสรุปสาระสำคัญในแต่ละตอนเอาไว้ ผู้อ่านจะต้องค้นหาแก่นเรื่องหรือใจความสำคัญที่สุดของเรื่องเอง โดยพยายามจับประเด็นในแต่ละย่อหน้า แล้วนำประเด็นย่อเหล่านั้นมาพิจารณาร่วมกันเพื่อสรุปหาแก่นเรื่องหรือใจความสำคัญที่สุดของเรื่องอีกครั้งหนึ่ง

4. การอ่านละเอียดทั้งเรื่อง แม้จะมีข้อสังเกตและแนวทางในการอ่านจับใจความสำคัญของสารคดีให้ได้รวดเร็วอยู่หลายประการด้วยกัน แต่ถ้าจะอ่านสารคดีให้มีอรรถรส คือ ได้ทั้งสาระประโยชน์และความเพลิดเพลิน ควรอ่านอย่างละเอียดทั้งเรื่อง จะทำให้สามารถจับใจความสารคดีได้อย่างสมบูรณ์ (แววมยุรา เหมือนนิล, 2538, หน้า 94 – 105)

นอกจากนี้ การอ่านสารคดียังต้องใช้ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และวินิจจัย ซึ่งผู้อ่านต้องใช้ความคิดมากขึ้นเพื่อจับใจความให้ได้ว่าผู้เขียนสื่อความหมายอะไรออกมาบ้าง แสดงเจตนาหรือความรู้สึกทำนองใด ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงอารมณ์ของผู้เขียนได้

การสอนอ่านสารคดี ครูผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนได้อ่านสารคดีสั้นที่หลากหลาย สาระความรู้ เพื่อฝึกอ่านจับใจความสำคัญของเรื่อง โดยใช้ลำดับขั้นตอนการอ่านเช่นเดียวกับการสอนอ่านงานเขียนประเภทบทความ

บทความ

เป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่มีผู้นิยมอ่านมากและมีผู้เผยแพร่มากทั้งทางหนังสือพิมพ์ ตามคอลัมน์ประจำต่าง ๆ ทางนิตยสารและวารสาร บทความมักเขียนเพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลที่เป็นสาระความรู้ ประสบการณ์ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและความคิดของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำให้ผู้อ่านได้ขยายแนวความคิดอันจะเป็นทางเสริมสร้างให้มีทัศนะต่าง ๆ ที่กว้างไกล และมีความคิดเห็นที่ทันสมัยด้วย บทความมักประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ หลายย่อหน้า แต่ละย่อหน้าประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1. ประเด็นของเรื่องหรือหัวข้อเรื่อง (Topic)
2. ใจความสำคัญของเรื่อง (Main Idea) ซึ่งจะปรากฏเป็นวลีหรือประโยคก็ได้ ถ้าใจความสำคัญของย่อหน้ามีลักษณะเป็นประโยคที่สมบูรณ์ เราเรียกใจความนั้นว่า ประโยคใจความสำคัญ
3. ข้อความสนับสนุน (Supporting) ซึ่งเป็นรายละเอียดสนับสนุนใจความสำคัญ หรือส่วนที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อย ทำหน้าที่เป็นการอธิบายให้รายละเอียด

หรือเป็นตัวอย่างประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเกี่ยวกับใจความสำคัญของย่อหน้านั้นมากขึ้น

โครงสร้างเนื้อหาของบทความทุกประเภท มักประกอบด้วยเนื้อความ 3 ส่วนดังนี้

1. ความนำ เป็นข้อความตอนเริ่มเรื่อง อาจมีความยาวประมาณ 3 – 5 ย่อหน้าติดกัน หรือประมาณ 5 – 10% ของความยาวทั้งหมด ผู้เขียนบทความมักเขียนเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้อยากติดตามเนื้อเรื่องหรืออยากอ่านเรื่องนั้น ผู้เขียนมักเร้าความสนใจหรือชี้แนวทางบางประการเกี่ยวกับการทำความเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ให้แก่ผู้อ่าน เนื้อความตอนที่เป็นความนำ อาจกล่าวถึงความสำคัญของเรื่อง ลักษณะและสภาพของปัญหาเรื่องนั้น ๆ ความเป็นมาของเรื่องนั้น และอาจกล่าวถึงลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของเรื่องนั้น

3. ส่วนใจความ คือ สารสำคัญและรายละเอียดของเนื้อหาบทความเรื่องนั้น เนื้อหาส่วนใหญ่ของส่วนใจความนี้จะประกอบไปด้วยย่อหน้าต่าง ๆ จำนวนมากหรือประมาณ 80 - 85% ของความยาวเรื่อง ซึ่งมีใจความสาระความรู้ มีรายละเอียดต่าง ๆ มีการอธิบาย การให้ตัวอย่าง การเสนอแนวคิด การชี้แจงเหตุผล การชี้ลักษณะปัญหา สาเหตุของปัญหา เสนอแนวทางเพื่อแก้ไข รวมทั้งมีการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ที่ควรแก่การสนใจ ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเกิดทัศนคติที่ดีต่อเรื่องที่อ่าน

3. ส่วนเนื้อความตอนลงท้าย ผู้เขียนอาจเขียนในเชิงสรุปเนื้อหาสาระทั้งหมด สรุปความคิดเห็น ตั้งคำถามให้ผู้อ่านนำไปติดตาม โน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเกิดการตอบสนองต่อเรื่องที่อ่านและอาจเขียนด้วยการเสนอข้อคิดเห็นเป็นการขมวดลงท้ายเพื่อให้อ่านนำไปคิด หรือเพื่อให้อ่านเกิดความชื่นชมและพึงพอใจเกี่ยวกับเรื่องที่นำเสนอขึ้นก็ได้ ดังนั้นเนื้อความส่วนลงท้ายบทความนั้น อาจมีลักษณะต่างกันได้หลายแบบตามแต่เจตนาในการเขียนเรื่องนั้น ๆ และประเภทของเนื้อหาบทความซึ่งมีความยาวประมาณ 5 – 10% ของความยาวทั้งหมดของเรื่อง

การอ่านบทความโดยทั่วไปเมื่ออ่านบทความเป็นรายย่อหน้า ผู้อ่านควรมีความสามารถในการจับประเด็นหลักของเนื้อหาให้ได้ว่า ย่อนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร อาจสังเกตได้จากคำหรือความที่กล่าวซ้ำกันที่ปรากฏอยู่ในย่อนั้นนั้น เมื่อทราบประเด็นหลักของย่อหน้าแต่ละย่อหน้าแล้ว ก็จะสามารถจับความคิดสำคัญของย่อนั้นได้และเมื่อจับประเด็นสำคัญของเนื้อความได้ทุกย่อหน้าแล้วก็จะมองเห็นความสัมพันธ์ของย่อหน้าต่าง ๆ ที่เรียงต่อกันนั้นว่าสัมพันธ์กันอย่างไรก็จะจับเค้าโครงเรื่องของบทความได้ มีความเข้าใจในเนื้อหาต่าง ๆ และรายละเอียดของเรื่องทั้งหมด นอกจากนี้ผู้อ่านควรใช้วิจารณญาณพิจารณาว่าข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ตลอดจนความคิดเห็นที่ผู้เขียนแสดงออกมาว่าถูกต้องและน่าเชื่อถือเพียงใด รวมทั้งวิเคราะห์จุดประสงค์ในการเขียนด้วย (นลินี บำเรอราช, 2538, หน้า 1 – 9,

แวมบูรา เหมือนนิล, 2538, หน้า 76 -79)

การสอนอ่านบทความ ผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนอ่านบทความโดยใช้หลักดังต่อไปนี้

1. อ่านผ่าน ๆ โดยตลอดเพื่อให้รู้ว่าเรื่องนั้นว่าด้วยเรื่องอะไรบ้าง จุดใดที่เห็นว่าเป็นจุดสำคัญของเรื่อง

2. อ่านเพื่อจับประเด็นสำคัญเป็นรายย่อหน้า โดยอาจสังเกตได้จากคำหรือความที่กล่าวซ้ำกันที่ปรากฏอยู่ในย่อหน้านั้น เมื่อทราบประเด็นหลักของย่อหน้าแล้วก็จะสามารถจับความคิดสำคัญของย่อหน้านั้นได้

3. อ่านจับประเด็นสำคัญและความคิดสำคัญจนครบทุกย่อหน้า แล้วพยายามหาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดต่าง ๆ ในแต่ละย่อหน้า ก็จะได้ความคิดสำคัญของเรื่องทั้งหมด

4. อ่านซ้ำตอนที่ไม่เข้าใจและตรวจสอบความเข้าใจในบางแห่งให้แน่นอน

5. ทดสอบความเข้าใจด้วยการตอบคำถามสั้น ๆ เกี่ยวกับประเด็นของเรื่อง และใจความสำคัญของเรื่อง

6. เรียบเรียงใจความสำคัญด้วยภาษาของตนเองที่เห็นว่าจะทำให้เข้าใจเรื่องได้ถูกต้องที่สุด โดยอาจให้รายละเอียดที่จำเป็นของใจความสำคัญเพิ่มเติมเพื่อให้ได้นิยามที่สมบูรณ์

7. วิเคราะห์ข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ที่อยู่ในบทความ และความคิดเห็นที่ผู้เขียนแสดงออกมานั้นถูกต้องและน่าเชื่อถือเพียงใด รวมทั้งวิเคราะห์เจตนาและจุดประสงค์ในการเขียนบทความของผู้เขียนด้วย

บทร้อยกรองและบทละคร

เป็นวรรณคดีที่มีลักษณะบังคับตามรูปแบบของลักษณะของเรื่องและลักษณะของการใช้ (บันลือ พฤษะวัน, 2543, หน้า 144 - 154) ลักษณะของเรื่องหรือการเขียน เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน เป็นต้น ลักษณะของการใช้ เช่น ใช้ตามจารีตประเพณี พิธีการต่าง ๆ เช่น ร่าย คำหลวง ลิลิต เพลงยาว คำฉันท์ เป็นต้น

ลักษณะการดำเนินการสอนมุ่งความไพเราะ การเข้าใจความหมายจากการถอดคำประพันธ์ ตลอดจนประเมินค่าหรืออ่านอย่างพินิจไตร่ตรอง ผลของการถอดคำประพันธ์ย่อมช่วยให้เห็นคุณค่าและความซาบซึ้งของบทร้อยกรอง

บทประพันธ์หรือวรรณคดีร้อยกรองมักจะปรากฏเป็นบทอ่านร้อยกรองล้วน ๆ โดยมากมักจะนำโดยบทพรรณนา บทสนทนาและร้อยกรอง อาจมีทั้งสองแบบหรือสามแบบในบทเดียวกัน

ในการสอนทั้ง 3 ลักษณะของลักษณะบทเรียนนั้น แม้จะผสมผสานกันก็ควรดัดแปลงได้ตามความเหมาะสมที่มุ่งให้เกิดทักษะของการอ่านแต่ละแบบแต่ละตอน คือ

1. อ่านบทสนทนา ต้องสอนอ่านตามบทบาทสมมติ เพื่อให้ฟังแล้วรู้เรื่องทางหนึ่ง หากยังไม่เข้าใจให้แสดงบทบาทสมมติประกอบจะให้ความชัดเจน

2. อ่านบทพรรณนา ต้องสอนด้วยการอ่านในใจเพื่อเก็บใจความสำคัญ การตั้งชื่อเรื่อง หรือขีดเส้นใต้ประโยคใจความ แล้วหลอมรวมเรื่องเป็นเรื่องย่อ

3. อ่านบทร้อยกรอง ให้เล่นเกมเสียงเหมือน อ่านหาคำเสียงเหมือน (Reading Scanning) ครูให้แบบอย่างการอ่านลงจังหวะสัมผัส แบ่งกลุ่มอ่านลงจังหวะสัมผัสให้ถูกต้องพร้อมเพรียงกัน แล้วถอดคำประพันธ์ทุกเรื่อง สรุปสาระสำคัญ ประโยชน์รวมทั้งประเมินความไพเราะเพราะพริ้ง พร้อมอธิบายเหตุผลที่ควรยกย่อง

การถอดบทประพันธ์ คือ การใช้ภาษาสามัญหรือคำสามัญพื้นฐานหรือคำไวพจน์ มาแทนลงในคำศัพท์ แล้วเรียบเรียงให้มีความได้ง่ายแก่การเข้าใจของผู้อ่าน

คำสามัญพื้นฐาน คือ คำที่ใช้อธิบายคำศัพท์หรือคำอรรถในพจนานุกรมหรือปทานุกรม ซึ่งช่วยให้เข้าใจความหมายของคำศัพท์นั้น ๆ ได้ง่ายขึ้นหรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ คำที่ใช้ในบทเพลงลูกทุ่ง (คำสามัญ) ประชาชนชาวบ้านนิยมฟังเพลงลูกทุ่งมากกว่าลูกกรุง

สรุปได้ว่าการถอดคำประพันธ์ คือ การใช้คำสามัญพื้นฐานแทนคำศัพท์หรือคำอรรถ ในบทประพันธ์แล้วเรียบเรียงให้เข้าใจง่ายโดยคงเนื้อหาของบทประพันธ์นั้นไว้

ประโยชน์ของการถอดบทประพันธ์

1. ช่วยเพิ่มความสามารถในการใช้คำศัพท์แปลข้อความให้เข้าใจใช้คำศัพท์ได้ถูกต้อง หลายรูปแบบและรู้ว่าคำศัพท์ที่ใช้ในการประพันธ์นั้น ไม่นิยมใช้ปนกับภาษาสามัญ

2. ให้เด็กรู้จักการสังเกตและเปรียบเทียบเพื่อที่จะคงความหมายและรสไพเราะ ของบทประพันธ์ ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายและเล็งเห็นความสามารถของผู้ประพันธ์ ที่เลือกสรรคำมาใช้ได้เหมาะเจาะเกะกิงใจผู้อ่าน จนรู้สึกระลึกถึงบุญคุณของผู้ประพันธ์ หรือกวีผู้นั้น

3. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถ เลือกความหมายที่ใช้แทนกันได้หรือเลือกคำ หรือคำศัพท์เพื่อจะทำได้ใช้คำศัพท์ในการประพันธ์ได้ดีขึ้น

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่สนใจหรือสนใจเป็นพิเศษ ได้ฝึกเขียนบทประพันธ์ หรือบทร้อยกรองตามความเหมาะสมกับวัย การถอดคำประพันธ์เป็นแนวทางหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

การถอดคำประพันธ์ในช่วงแรกควรเริ่มจากงานกลุ่มของผู้เรียนก่อน

1. ให้ผู้เรียนอ่านคร่าว ๆ เพื่อสำรวจคำศัพท์หรือคำยาก แล้วทำความเข้าใจคำศัพท์นั้น ภายในกลุ่มของตน อาจใช้พจนานุกรมหรือใช้เทคนิคการเดารูปประโยคแล้วบอกให้ได้ว่าเรื่องอะไร

กล่าวถึงใครเสียก่อนและลองให้ละเอียดเฉพาะตอนแรก จากนั้นจึงดำเนินการต่อไป

2. ใช้คำแปล คำอธิบาย คำศัพท์หรือคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันแทนลงในคำศัพท์คำอรรถหรือคำยกนั้นแล้วลองอ่านว่าจะเข้าใจได้ดีหรือไม่
3. ตรวจสอบความหมายในข้อ 2 หากตรงกับเนื้อความเดิมก็ใช้ได้ ยังไม่ควรเพิ่มเติมความในขั้นนี้
4. ต้องพยายามให้คงบทตอนไว้ เช่น บทรัก บทชมสวน บทเจรจา (เมื่ออ่านหลายตอน) ให้คงลำดับของบทดังกล่าวไว้ตามเดิม เว้นแต่หากสลับตอนแล้วดีกว่าเดิม
5. หากคำประพันธ์ใช้คำสรรพนามใดให้คงสรรพนามนั้นไว้
6. ในการถอดคำประพันธ์ อาจมีคำบางคำที่หาคำสามัญมาแทนในรูปประโยคไม่ได้ก็ให้คงไว้เมื่อลองอ่านดูพอจะเข้าใจก็ใช้ได้
7. บทประพันธ์บางตอนที่มีสำนวนโวหารดีให้ภาพพจน์ที่yakแก่การเข้าใจให้หาโวหารที่คล้ายกันมาแทน ถ้าทำไม่ได้ก็ให้คงไว้
8. ถ้าเป็นบทเรียนวรรณคดีที่ใช้การบอกเล่าแล้วควรบอกก่อนเป็นตอน ๆ ควรใช้การส่อนอ่านเพื่อย่อความตลอดทั้งเรื่อง ยกข้อคิด คำคม มาอภิปรายแล้วตั้งนิทานประกอบคำคมนั้น ๆ รูปแบบงานเขียนที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่างานเขียนแต่ละประเภทมีลักษณะเฉพาะของตน ดังนั้นการจัดกิจกรรมการสอนอ่านงานเขียนแต่ละประเภทให้ประสบความสำเร็จผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของงานเขียนนั้น ๆ ด้วย

ข้อควรคำนึงในการเลือกบทอ่าน

การเลือกบทอ่านสำหรับนักเรียนมีข้อควรคำนึงดังนี้

1. ควรเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาตรงตามที่หลักสูตรกำหนด
2. ควรมีระดับความยากง่ายและใช้คำพื้นฐานตรงตามระดับช่วงชั้นของผู้เรียน
3. ควรเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน ควรมีคำที่เป็นตัวแทนของคำประเภทต่าง ๆ เช่น คำควบกล้ำ คำสะกดที่ไม่ตรงตามมาตรา อักษรนำ เครื่องหมายวรรคตอน
4. ควรเป็นเรื่องที่มีคุณค่าให้ความรู้ เจตคติและค่านิยมที่ดีให้แก่แก่นักเรียน
5. ควรเป็นเรื่องที่มีระดับความยาวเหมาะสมกับระดับช่วงชั้น
6. ควรเป็นเรื่องที่นักเรียนยังไม่เคยอ่านมาก่อน (กรมวิชาการ, 2539, หน้า 96)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พวงแก้ว โครานนท์ (2530, หน้า 25) ได้ให้ความหมายของคำว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เครื่องแสดงความรู้ความเข้าใจ ความสามารถและทักษะทางวิชาการ รวมทั้งสมรรถภาพ

ทางสมองด้านต่าง ๆ เช่น ระดับสติปัญญา ความคิด การแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเด็ก ซึ่งแสดงให้เห็นด้วยคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือการรายงานทั้งเขียนและพูด การทำงานที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนการทำการบ้านในแต่ละวิชา ซึ่งสอดคล้องกับ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2530, หน้า 29) ที่ได้ให้ความหมายของคำว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า คือ คุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน หรือมวลประสบการณ์ที่ทั้งปวงที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพสมอง

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบระดับความสามารถของสมรรถภาพทางสมองของบุคคลว่าเรียนแล้วรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถด้านใด มากน้อยเท่าใด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2530, หน้า 29)

1. ทำให้ทราบว่านักเรียนได้บรรลุเป้าหมายของการเรียนหรือไม่ นักเรียนมีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด เพื่อเปรียบเทียบหรือดูความเจริญของงานของการเรียนรู้
2. เพื่อแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน
3. เพื่อประเมินผลเพื่อดูความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

ประเภทของการทดสอบผลสัมฤทธิ์

1. การทดสอบแบบอิงกลุ่ม เป็นการทดสอบที่เกิดจากแนวความเชื่อในเรื่องความแตกต่างของบุคคล โดยถือว่าบุคคลมีความสามารถในการกระทำหรือปฏิบัติในเรื่องใด ๆ นั้นไม่เท่ากัน บางคนมีความสามารถเด่น บางคนมีความสามารถน้อย คนส่วนใหญ่มีความสามารถปานกลาง การวัดแบบอิงกลุ่มจึงใช้ในการแยกกลุ่มและการจัดประเภทของกลุ่มคนใช้ในการเรียงลำดับที่ การเปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนในด้านความถนัดของการเรียน ความสามารถทางด้านภาษาและความสามารถทางด้านวิชาการ การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบอิงกลุ่มจะเป็นข้อสอบที่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาการทั้งหมดเป็นส่วนใหญ่ ข้อสอบแต่ละข้อจะเป็นข้อสอบที่สามารถจำแนกนักเรียนได้และสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร การทดสอบแบบนี้ยึดเอานักเรียนส่วนใหญ่เป็นหลักในการเปรียบเทียบคะแนนกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกัน การแปลความหมายของคะแนนแบบนี้จะทำให้ครูทราบได้ว่านักเรียนแต่ละคนนั้นอยู่ในตำแหน่งใดของกลุ่ม นั่นคือคนที่มีความสามารถสูงจะได้คะแนนสูง คนที่มีความสามารถด้อยกว่าจะได้คะแนนลดหลั่นลงมาตามลำดับ

2. การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ เป็นการทดสอบที่ยึดแนวความเชื่อเรื่องการเรียนรู้

โดยพยายามส่งเสริมผู้เรียนทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดประสบความสำเร็จในการเรียนนักเรียนทุกคน ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้ถึงขีดสูงสุดของแต่ละคน การวัดผลสัมฤทธิ์แบบอิงเกณฑ์ ใช้ในการวัดว่านักเรียนแต่ละคนมีความก้าวหน้าหรือเรียนได้ผลตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการวิชา เพียงใด เป็นการประเมินความรู้และทักษะที่นักเรียนได้มีการพัฒนาขึ้นในแต่ละสาขา แบบวัดผลสัมฤทธิ์จะถูกสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการสอนอย่างละเอียด ข้อสอบสร้างจาก เนื้อหาวิชาเฉพาะและจำกัด ความสำเร็จของนักเรียนในการทำแบบทดสอบจะพิจารณาเทียบกับ เกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐาน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2530, หน้า 31 - 33 และภพ เลหาไพบุรณ์, 2537, หน้า 293 - 294)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวัดผลแบบอิงเกณฑ์ เนื่องจากผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถ ของตนจากการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ การวัดผลแบบนี้จะทำให้ครูทราบว่าควรปรับปรุงเนื้อหาตอนใด

ชุดการสอน

ความหมายของชุดการสอน

ในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้ใช้ชุดการสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในโรงเรียนกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งจะช่วยทำให้การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับความหมายของชุดการสอนมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

จลอง ทับศรี (2535, หน้า 1) กล่าวว่า ชุดการสอน หมายถึง ผลผลิตของกระบวนการ ออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ประสิทธิผลและประสิทธิภาพที่ตั้งไว้ ผลผลิต ดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นชุด (Package) ซึ่งรวบรวมเนื้อหา กิจกรรม อุปกรณ์และเอกสารต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเรียนการสอนนั้น ๆ ไว้ให้พร้อมที่จะนำไปใช้อยู่ตลอดเวลา

ภพ เลหาไพบุรณ์ (2537, หน้า 224) ได้กล่าวถึงชุดการสอนว่า เป็นการจัดโปรแกรม การเรียนการสอนโดยใช้สื่อหลายชนิดรวมกันหรือใช้สื่อระบบสื่อประสม เพื่อสนองจุดมุ่งหมาย ในการเรียนการสอนที่ตั้งไว้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและให้เกิดความสะดวกต่อการใช้ในการเรียน การสอน

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2543, หน้า 66) กล่าวถึง ชุดการสอนว่าเป็นสื่อที่ครูนำมาใช้ ประกอบ การสอนจัดว่าเป็นสื่อประสม จัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนรู้ตามหัวข้อเนื้อหา และประสบการณ์ ซึ่งชุดการสอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการสอนมากขึ้น

ลัดดา สุขปรีดี (2543, หน้า 126) กล่าวถึง ชุดการสอนว่าเป็นระบบสื่อประสมสำเร็จรูป

เพื่อให้ครูใช้ในการสอนโดยที่ครูไม่ต้องเตรียมสื่ออื่น ๆ หรือวางแผนการสอนใหม่
ภายในชุดการสอนจะมีสื่อพิมพ์และสื่ออื่น ๆ รวมทั้งคำแนะนำวิธีดำเนินการสอน
พร้อมที่จะให้ครูนำไปใช้ในการสอนได้ทันทีโดยไม่มีข้อยุ่งยากอย่างใด เพียงแต่ครูพิจารณาว่า
จุดมุ่งหมายของชุดการสอนตรงกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ครูสามารถนำชุดการสอนไปใช้ได้

จากความหมายของชุดการสอนดังกล่าว สรุปได้ว่า ชุดการสอน คือ ชุดของสื่อประสม
ที่ประกอบขึ้นอย่างมีระบบมีเหตุผลและสมบูรณ์ เป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์
ให้แก่ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นพร้อมทั้งสนองความแตกต่างระหว่าง
ของผู้เรียน โดยชุดการสอนประกอบด้วย คู่มือครู คู่มือนักเรียน เนื้อหา กิจกรรม สื่อประสม
และเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยบรรจุลงในกล่องซึ่งสะดวกต่อการนำไปใช้ได้ทันที

ประเภทของชุดการสอน

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2543, หน้า 94) ได้แบ่งประเภทของชุดการสอนออกเป็น 4 ประเภท
ดังนี้

1. ชุดการสอนประกอบคำบรรยายเป็นการสอนที่กำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียน
ที่มุ่งช่วยขยายเนื้อหาสาระการสอนแบบบรรยายให้ชัดเจนขึ้น ช่วยให้ผู้สอนพูดน้อยลง
และให้สื่อการสอนทำหน้าที่แทน สื่อที่ใช้อาจเป็นแผ่นคำสอน สไลด์ประกอบเสียง บรรยาย
ในเทป แผนภูมิ แผ่นภาพ ภาพยนตร์ วิดีทัศน์ เป็นต้น ชุดการสอนแบบบรรยายนี้นิยมใช้กับ
การฝึกอบรมและการสอนในระดับอุดมศึกษา
2. ชุดการสอนแบบกลุ่มกิจกรรม เป็นชุดการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ประกอบ
กิจกรรมกลุ่ม เช่น ในการสอนแบบศูนย์การเรียน การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น ชุดการสอน
แบบกลุ่มกิจกรรมยึดระบบการผลิตสื่อการสอนตามหน่วยและหัวเรื่องที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียน
ได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน คือ ในลักษณะของห้องเรียน “แบบศูนย์การเรียน” ชุดการสอน
แบบกลุ่มกิจกรรมจะประกอบด้วยชุดการสอนย่อยตามศูนย์ที่แบ่งไว้ในแต่ละหน่วย ในแต่ละศูนย์
มีสื่อหรือบทเรียนครบชุดตามจำนวนผู้เรียนในศูนย์กิจกรรมนั้นๆ สื่อที่ใช้ในศูนย์จะจัดไว้
ในสื่อประสมอาจใช้สื่อเป็นรายบุคคลหรือสื่อสำหรับผู้เรียนทั้งศูนย์จะใช้ร่วมกันก็ได้ ผู้เรียน
ที่เรียนจากชุดการสอนแบบกิจกรรมนี้จะแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มก็จะไปศึกษาตามศูนย์
ที่กำหนดไว้ หมุนเวียนไปจนครบทุกศูนย์ผู้เรียนจะต้องการความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อย
ในระยะเริ่มเรียนเท่านั้น หลังจากเคยชินต่อวิธีการใช้แล้วผู้เรียนจะสามารถช่วยเหลือกัน
และกันได้เอง ระหว่างการประกอบกิจกรรมการเรียนรู้หากมีปัญหาผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอ
3. ชุดการสอนรายบุคคล เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล อาจเป็นการเรียนในโรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้ เพื่อให้ผู้เรียน

ก้าวไปข้างหน้าตามความสามารถ ความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียน ชุดการสอนรายบุคคล อาจออกมาในรูปของหน่วยการสอนย่อย

ชุดการสอนรายบุคคลนั้นผู้เรียนเรียนด้วยตนเองตามลำดับขั้นที่ระบุไว้ อาจต้องใช้ ห้องเรียนพิเศษที่เรียกว่า “ห้องเรียนรายบุคคล” ซึ่งมีลักษณะเป็นคูหาจัดเตรียมไว้สำหรับผู้เรียน นำชุดการสอนไปใช้ในคูหา ซึ่งมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เช่น เครื่องเล่นเทป เครื่องฉายภาพ จอเล็ก ๆ เป็นต้น เมื่อมีปัญหาระหว่างผู้เรียนจะปรึกษาหารือกันได้ ผู้สอนก็ต้องพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทันทีในฐานะผู้ประสานงาน ผู้เรียนอาจนำชุดการสอนประเภทนี้ไปเรียนที่บ้านได้ด้วย โดยมีบุคลากรอื่นๆ คอยให้ความช่วยเหลือ

4. ชุดการสอนทางไกล เป็นชุดการสอนกับผู้เรียนอยู่ต่างถิ่นต่างเวลากัน มุ่งสอนให้ผู้เรียนศึกษาได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียนแต่สามารถเรียนได้เองที่บ้านโดยมีสื่อประสมต่าง ๆ ที่ผู้สอนจัดให้ เช่น เอกสารการสอน แบบฝึกปฏิบัติ เทปเสียงประกอบชุดวิชา รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ ตลอดจนเข้ารับการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษาที่จัดขึ้น การศึกษาโดยระบบการสอนทางไกลนี้ ความสำเร็จของการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนเป็นเพียงผู้จัดประสบการณ์ในรูปของสื่อต่าง ๆ และให้คำแนะนำในการศึกษาเท่านั้น ฉะนั้นผู้เรียนที่หวังความสำเร็จในการศึกษาโดยระบบนี้จึงจำเป็นต้องมีระเบียบวินัย และควบคุมตนเองได้ อีกทั้งต้องยึดมั่นในแนวปฏิบัติตามคำแนะนำที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

องค์ประกอบของชุดการสอน

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของ ชุดการสอน ดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2537, หน้า 95 - 96) กล่าวว่าชุดการสอนจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ

4 ด้าน ดังนี้

1. คู่มือการใช้ชุดการเรียน เป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้ชุดการเรียนการสอนศึกษา และปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ อาจประกอบด้วย แผนการสอน สิ่งที่ต้องเตรียมก่อนสอน บทบาทของผู้เรียน การจัดชั้นเรียน
2. บัตรงาน เป็นบัตรที่มีคำสั่งว่าจะให้ผู้เรียนปฏิบัติอะไรบ้าง โดยระบุกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนของการเรียน
3. แบบทดสอบวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับตรวจสอบว่า หลังจากเรียนด้วยชุดการเรียนการสอนจบแล้วผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่
3. สื่อการเรียนต่าง ๆ เป็นสื่อสำหรับผู้เรียนได้ศึกษามีหลายชนิดประกอบกัน อาจเป็นประเภทสิ่งพิมพ์ เช่น บทความ เนื้อหาเฉพาะเรื่อง จุลสาร บทเรียน โปรแกรม เป็นต้น

นอกจากนี้ บุญเกื้อ ควรรหาเวช (2543, หน้า 95 - 96) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า ชุดการสอนมีองค์ประกอบที่สำคัญๆ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. คู่มือครู เป็นคู่มือครูและแผนการสอนสำหรับผู้สอนหรือผู้เรียนตามแต่นิคมของชุดการสอน ภายในคู่มือจะชี้แจงถึงวิธีการใช้ชุดการสอนสอนเอาไว้อย่างละเอียด อาจจะทำเป็นเล่มหรือแผ่นพับก็ได้
2. บัตรคำสั่งหรือคำแนะนำจะเป็นส่วนที่บอกให้ผู้เรียนดำเนินการเรียนหรือประกอบกิจกรรมแต่ละอย่าง ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ บัตรคำสั่งจะมีอยู่ภายในชุดการสอนแบบกลุ่ม และรายบุคคล ซึ่งประกอบด้วย คำอธิบายในเรื่องที่จะศึกษา คำสั่งให้ผู้เรียนดำเนินการ และการสรุปบทเรียน
3. ใบความรู้และสื่อจะบรรจุไว้ในรูปของสื่อการสอนต่าง ๆ อาจประกอบด้วย บทเรียน โปรแกรม สไลด์ เทปบันทึกเสียง รูปภาพ เป็นต้น
4. แบบประเมิน ผู้เรียนจะทำการประเมินผลความรู้ด้วยตนเองก่อนและหลังเรียน แบบประเมินผลที่อยู่ในชุดการสอนอาจจะเป็นแบบฝึกหัดจับคู่หรือให้ทำกิจกรรม เป็นต้น

แนวคิดที่นำไปสู่การผลิตชุดการสอน

บุญเกื้อ ควรรหาเวช (2543, หน้า 92) ได้ให้แนวคิดที่จะนำไปสู่การผลิตชุดการสอนไว้ดังนี้

แนวคิดที่ 1 คือ ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล นักการศึกษาได้นำหลักจิตวิทยา มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความต้องการความถนัดและความสนใจของผู้เรียน เป็นสำคัญ ความแตกต่างระหว่างบุคคลมีหลายด้าน คือ ความสามารถ สติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ ร่างกาย อารมณ์ สังคม เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล วิธีการที่เหมาะสมที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนรายบุคคลหรือการศึกษาตามเอกัตภาพและการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งล้วนเป็นวิธีเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนตามสติปัญญาความสามารถและความสนใจ โดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม

แนวคิดที่ 2 คือ ความพยายามที่จะเปลี่ยนการเรียนการสอนไปจากเดิมที่เคยยึด “ครู” เป็นแหล่งความรู้หลัก มาเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนด้วยการใช้แหล่งความรู้จากสื่อการสอนแบบต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์และวิธีการซึ่งจะต้องจัดตามเนื้อหาและประสบการณ์ตามหน่วยการสอนวิชาต่าง ๆ การเรียนวิธีนี้ครูจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนเพียงหนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมด ส่วนอีกสองส่วนผู้เรียนจะศึกษาด้วยตนเองจากที่ผู้สอนเตรียมไว้ในรูปแบบของชุดการสอน

แนวคิดที่ 3 คือ การใช้โสตทัศนูปกรณ์ได้เปลี่ยนและขยายตัวไปเป็นการผลิตสื่อการสอนแบบประสมให้เป็นชุดการสอน โดยการจัดระบบการใช้สื่อหลายอย่าง บูรณาการให้เหมาะสมและใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับนักเรียนแทนการให้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนอยู่ตลอดเวลา

แนวคิดที่ 4 คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียนและนักเรียนกับสภาพแวดล้อม แต่เดิมนักเรียนเป็นฝ่ายรับความรู้จากครูเท่านั้นครูมิได้เปิดโอกาสฝึกฝนการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เชื้อเพลิงและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เมื่อโตขึ้นจึงทำงานร่วมกันได้ นอกจากนี้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสภาพแวดล้อมมักอยู่กับข้อลักกระดานดำและแบบเรียน การเรียนการสอนจึงจัดอยู่เพียงในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ จึงได้นำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเรียนการสอนเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งนำมาสู่การจัดระบบการผลิตสื่อออกมาในรูปของชุดการสอน

แนวคิดที่ 5 คือ การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ได้ยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ โดยจัดสภาพการณ์ออกมาเป็นการสอนแบบโปรแกรม ซึ่งหมายถึงระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ดำเนินการต่าง ๆ เช่น เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทราบว่าการตัดสินใจหรือการทำงานของตนถูกหรือผิดอย่างไร มีการเสริมแรงบวกที่ทำให้นักเรียนภาคภูมิใจที่ได้ทำถูกหรือคิดผลอันทำให้กระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในอนาคต ได้เรียนรู้ไปทีละขั้นตามความสามารถและความสนใจของนักเรียนเอง

การจัดสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ตามนัยดังกล่าวข้างต้นนี้จะต้องมีเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดหมายปลายทาง โดยการจัดการเรียนการสอนโปรแกรมในรูปของกระบวนการและการใช้ชุดการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญ

ขั้นตอนการสร้างชุดการสอน

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2534, หน้า 72 – 75) และ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 134 – 138) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดทำชุดการสอนว่าเริ่มจากการแบ่งหมวดหมู่ของเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วย แต่ละหน่วยแบ่งเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันมีการกำหนดมโนทัศน์ จุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อผลิตสื่อการเรียนออกมาแล้วจะรวมกันไว้เป็นหมวดหมู่ตามหน่วยของแต่ละวิชา โดยใส่กล่องแล้วแต่ความเหมาะสม ก่อนที่จะนำไปใช้ในห้องเรียนจะมีการทดลองประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้เสียก่อน โดยปรับปรุงจนกระทั่งชุดการสอนมีคุณภาพที่จะช่วยผู้เรียนได้จริงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การผลิตชุดการสอนได้แบ่งขั้นตอนการสร้างชุดการสอนเป็น 10 ขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาสาระของวิชาอย่างละเอียด เมื่อทราบจุดมุ่งหมายว่าวิชาที่จะนำมาสร้างชุดการสอนนั้นเน้นการเรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง แล้วพิจารณาแบ่งเป็นหน่วยการเรียนการสอนย่อย ซึ่งควรเรียงลำดับขั้นตอนของเนื้อหาสาระตามสิ่งที่จำเป็นต้องเรียนรู้ก่อนหลังและตามขั้นตอนของความรู้และลักษณะของวิชานั้น ๆ

2. เมื่อศึกษาเนื้อหาสาระและแบ่งหน่วยการเรียนการสอนได้แล้วพิจารณาว่าจะสร้างชุดการสอนแบบใด โดยคำนึงถึงผู้เรียนคือใคร จะให้อะไรกับผู้เรียน จะให้ทำกิจกรรมอย่างไรและจะทำได้ดีเพียงใด

3. กำหนดหน่วยการเรียนการสอน โดยประมาณเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด

4. กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนเชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดและครอบคลุมเนื้อหาสาระของการเรียนรู้

5. กำหนดความคิดรวบยอดให้สอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง

6. วิเคราะห์งานโดยนำจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อมาวิเคราะห์งานเพื่อคิดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วจัดลำดับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมถูกต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้แต่ละข้อ

7. วางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่ได้วิเคราะห์งานไว้แล้ว

8. การผลิตสื่อการเรียนหรือระบุข้อเสนอแนะการจัดทำหรือจัดหาสื่อการเรียนอย่างละเอียด สื่อการเรียนควรพิจารณาสิ่งที่หาได้ง่าย ราคาถูกสะดวกต่อการใช้แต่ใช้ได้ผลคือช่วยการเรียนการสอนได้ผลสัมฤทธิ์สูง

9. วางแผนการประเมินผล ทั้งการประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน

10. ทดลองใช้ชุดการสอนเพื่อหาประสิทธิภาพ การหาประสิทธิภาพของชุดการสอนเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม ควรนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องและแก้ไขปรับปรุง แล้วจึงนำไปทดลองใช้กับกลุ่มใหญ่ การทดลองใช้ชุดการสอนเพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องนั้นจะพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

10.1 ชุดการสอนนั้นต้องการความรู้พื้นฐานของผู้เรียนหรือไม่

10.2 กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนเหมาะสมกันหรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง

10.3 เนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดและจุดประสงค์ล้องจ้องเหมาะสมกันหรือไม่

10.4 การประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียนเหมาะสมและให้ความเชื่อมั่นมากน้อยเพียงใด

ในการผลิตชุดการสอนนั้นต้องกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งกำหนดสื่อที่จะใช้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือที่ช่วยทั้งผู้เรียนและผู้สอนให้ได้รับความสะดวกในการเรียนรู้เพราะได้วางแผนทุกอย่างไว้เป็นอย่างดีและผ่านการหาประสิทธิภาพแล้ว

การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2542, หน้า 85) ได้อธิบายว่า การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน หมายถึง การนำชุดการสอนไปใช้เพื่อปรับปรุงแล้วนำไปใช้จริง นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก เหตุผลและความจำเป็นในการหาประสิทธิภาพ คือ เป็นการประกันคุณภาพของชุดการสอนว่าอยู่ในขั้นสูง เหมาะสมที่จะผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก หากไม่มีการหาประสิทธิภาพเสียก่อน เมื่อผลิตออกมาใช้ประโยชน์ไม่ได้ดีก็ต้องทำใหม่เป็นการสิ้นเปลืองทั้งเวลา แรงงานและค่าใช้จ่าย ชุดการสอนจะทำหน้าที่ช่วยครูผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรมตามที่คาดหวัง ดังนั้นก่อนนำไปใช้ครูจึงควรมั่นใจว่าชุดการสอนนั้นมีประสิทธิภาพในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จริง การทดสอบประสิทธิภาพจะทำให้ผู้ผลิตมั่นใจได้ว่าเนื้อหาสาระที่บรรจุลงในชุดการสอนเหมาะสม ง่ายต่อการเข้าใจ อันจะช่วยให้ผู้ผลิตมีความชำนาญขึ้น และเป็นการประหยัดแรงงาน เวลาและค่าใช้จ่ายในการเตรียมต้นฉบับ

การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอนต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้เพื่อให้ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ

เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของชุดการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับที่ผู้ผลิตชุดการสอนจะพึงพอใจว่าหากชุดการสอนมีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้ว ชุดการสอนก็มีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียนและคุ้มค่าแก่การลงทุนผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพกระทำได้โดยการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) ประเมินจากพฤติกรรมย่อยหลาย ๆ พฤติกรรมที่สังเกตจากการทำกิจกรรมกลุ่มหรือกิจกรรมอื่นที่ผู้สอนได้กำหนดไว้และพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์) ซึ่งประเมินจากการทดสอบหลังเรียน โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_1 (ประสิทธิภาพกระบวนการ) และ E_2 (ประสิทธิภาพผลลัพธ์)

ประสิทธิภาพชุดการสอน จะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหมายว่าผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจ โดยกำหนดให้เป็นเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของคะแนนการทำงาน และการประกอบกิจกรรมของนักเรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ของผลทดสอบของนักเรียนทั้งหมด นั่นคือ E_1/E_2

E_1/E_2 คือ ประสิทธิภาพกระบวนการ/ประสิทธิภาพผลลัพธ์ การกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2

ให้มีค่าเท่าใดนั้น ผู้สอนเป็นผู้พิจารณาเอง ซึ่งปกติมักจะตั้งไว้ 80/80 สำหรับเนื้อหาที่เป็นทักษะ หรือ 90/90 ในเนื้อหาที่เป็นความจำ

ขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพ

ชุดการสอนที่สร้างเสร็จครั้งแรกนั้น จำเป็นที่จะต้องนำชุดการสอนที่สร้างนี้ไปทดสอบ ประสิทธิภาพตามขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งได้กล่าวถึงขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 แบบเดี่ยว (1 : 1) เป็นการทดสอบกับผู้เรียน 1 คน โดยทดลองกับเด็กอ่อน ปานกลาง และเด็กเก่ง คำนวณประสิทธิภาพและปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยปกติคะแนนที่ได้ จากการทดลองแบบเดี่ยวนี้อาจได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาก เมื่อปรับปรุงชุดการสอนแล้ว ประสิทธิภาพจะสูงขึ้นอีกมากในการทดสอบแบบกลุ่มต่อไป ในขั้นนี้จะมีประสิทธิภาพ 60/60

ขั้นที่ 2 แบบกลุ่ม (1 : 10) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 6 - 10 คน (ละผู้เรียนที่เก่งกับอ่อน) คำนวณหาประสิทธิภาพ แล้วปรับปรุงข้อบกพร่องอีกครั้งหนึ่ง ในคราวนี้คะแนนของผู้เรียน จะเพิ่มขึ้นอีกเกือบเท่าเกณฑ์ โดยเฉลี่ยจะห่างจากเกณฑ์ประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งก็คือประสิทธิภาพจะมีค่าเฉลี่ยประมาณ 70/70

ขั้นที่ 3 ภาคสนาม (1 : 100) เป็นการทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้นประมาณ 40 – 100 คน คำนวณหาประสิทธิภาพ แล้วปรับปรุง ผลลัพธ์ที่ได้ ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้และต่ำกว่าเกณฑ์ ไม่เกิน 2.5 เปอร์เซ็นต์ก็ให้ยอมรับ หากแตกต่างกันมากผู้สอนต้องกำหนดประสิทธิภาพ ของชุดการสอนใหม่โดยยึดสภาพตามความเป็นจริงเป็นเกณฑ์การยอมรับ ประสิทธิภาพ ของชุดการสอนมี 3 ระดับ คือ สูงกว่าเกณฑ์ เท่าเกณฑ์และต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ยอมรับได้ว่า มีประสิทธิภาพ

วิธีการทดสอบประสิทธิภาพของชุดการสอน

การทดสอบประสิทธิภาพของชุดการสอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การคัดเลือกนักเรียนมาทดลองชุดการสอน

นักเรียนที่จะนำมาทดลองชุดการสอนควรเป็นตัวแทนของนักเรียนที่เราจะนำ ชุดการสอนนั้นไปใช้ โดยมีข้อควรพิจารณาดังนี้

1. การทดลองแบบเดี่ยว (1 : 1) เป็นการทดลอง ครู 1 คน ต่อเด็ก 1 คน ให้ทดลอง กับเด็กอ่อนเสียก่อน ทำการปรับปรุงแล้วนำไปทดลองกับเด็กปานกลาง แล้วนำไปทดลอง กับเด็กเก่ง แต่ถ้าเวลาไม่อำนวยและสถานการณ์ไม่เหมาะสมก็ให้ทดลองกับเด็กอ่อนหรือปานกลาง
2. การทดลองแบบกลุ่ม (1 : 10) เป็นการทดลองที่ครู 1 คน ต่อเด็ก 6 – 12 คน โดยให้ละกันทั้งเด็กเก่ง ปานกลางและอ่อน ห้ามทดลองกับเด็กอ่อนล้วนหรือเด็กเก่งล้วน เวลาทดลองจะต้องจับเวลาด้วยว่ากิจกรรมแต่ละกลุ่มใช้เวลาเท่าใด ทั้งนี้เพื่อให้ทุกกลุ่มมีกิจกรรม

สำหรับห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ใช้เวลาเท่ากัน คือ 10 – 15 นาที

3. การทดลองภาคสนามหรือกลุ่มใหญ่ (1 : 100) เป็นการทดลองที่ครู 1 คนกับนักเรียน ทั้งชั้น 30 – 40 คน (หรือ 100 คน สำหรับชุดการสอนรายบุคคล) ชั้นที่เลือกมาทดลอง จะต้องมียุทธศาสตร์กันทั้งเก่งและอ่อน ไม่ควรเลือกห้องที่มีเด็กเก่งหรือเด็กอ่อนล้วน

สถานที่และเวลาสำหรับการทดลองแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม ควรใช้เวลานอกชั้นเรียน หรือแยกนักเรียนออกมา อาจเป็นห้องประชุมของโรงเรียน โรงอาหารหรือสนามได้ร่มไม้ก็ได้

ข้อควรคำนึงในการทดลองประสิทธิภาพชุดการสอน

1. ควรเลือกนักเรียนที่เป็นตัวแทนของนักเรียนที่ใช้ชุดการสอน
2. ควรหาสถานที่และเวลาที่ปราศจากเสียงรบกวน ไม่ร้อนอบอ้าวและใช้เวลาที่นักเรียน ไม่หิวกระหาย ไม่รีบร้อนกลับบ้านหรือไม่ต้องพะวักพะวนไปเข้าเรียนชั้นอื่น
3. ต้องชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทดลองชุดการสอน และการจัดห้องเรียนและแบบศูนย์การเรียนรู้หากนักเรียนไม่คุ้นเคย
4. สำหรับการทดลองภาคสนามในชั้นเรียน ต้องให้ครูเพียงคนเดียว ผู้สังเกตการณ์ ต้องอยู่ห่าง ๆ ไม่เข้าไปช่วยเหลือเด็ก ต้องปล่อยให้ครูผู้ทดลองสอนแก้ปัญหาเอง หากจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือก็ให้ครูผู้สอนเป็นผู้บอกให้เข้าไปช่วย
5. ไม่ว่าเป็นการทดลองแบบเดี่ยว แบบกลุ่มและแบบภาคสนาม หลังจากชี้แจง ให้นักเรียนได้ทราบเกี่ยวกับการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้แล้ว ครูจะต้องดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ

- 5.1 สอบก่อนสอน
- 5.2 นั่งเข้าสู่บทเรียน
- 5.3 ให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม
- 5.4 สรุปบทเรียน
- 5.5 สอบหลังเรียน

บทบาทของครูในขณะทดลองประสิทธิภาพชุดการสอน

1. แบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม ครูต้องคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อดูว่านักเรียนทำหน้างานหรือสงสัยประการใด ต้องพยายามเป็นกันเองกับนักเรียนเวลาสอน ก่อนเรียนต้องชี้แจงว่าการสอนครั้งนี้ไม่มีผลต่อการเรียนการสอนได้ตามปกติของนักเรียน แต่ประการใด

2. ภาคสนาม (ทั้งชั้น)

2.1 ครูควรยิ้มแย้มแจ่มใส สร้างบรรยากาศที่นักเรียนจะแสดงออกได้อย่างเสรี ไม่ทำหน้าเคร่งขรึมจนนักเรียนกลัว

2.2 ครูต้องพยายามอธิบายประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการจะบอกนักเรียนอย่างชัดเจน เมื่อบอกให้นักเรียนลงมือประกอบกิจกรรมเรียบร้อยแล้ว ครูต้องหยุดพูดเสียงดัง หากประสงค์จะประกาศอะไร ต้องรอนเปลี่ยนกลุ่มหรือไปพูดกับนักเรียนคนนั้นหรือกลุ่มนั้น ด้วยเสียงที่ได้ยินเฉพาะครูกับนักเรียน ครูต้องไม่พูดมากโดยไม่จำเป็น

2.3 ขณะที่นักเรียนประกอบกิจกรรม ครูจะต้องเดินไปตามกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสังเกตพัฒนาการของนักเรียน ดูการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ความเป็นผู้นำ ผู้ตาม และอาจให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มใดหรือคนใดที่มีปัญหา

2.4 การเปลี่ยนกลุ่มกระทำได้ 3 วิธีคือ

2.4.1 เปลี่ยนพร้อมกันทุกกลุ่มหากทำกิจกรรมเสร็จพร้อมกัน

2.4.2 กลุ่มใดเสร็จก่อนให้ไปทำงานในกลุ่มสำรอง

2.4.3 หากมี 2 กลุ่มทำเสร็จพร้อมกันก็ให้เปลี่ยนกันทันที เวลาให้นักเรียน เปลี่ยนกลุ่ม ครูควรชี้แจงให้นักเรียนเดินช้า ๆ ไม่ต้องรีบเร่งและให้หัวหน้าเก็บสื่อการสอน ใส่ซองไว้ให้เรียบร้อยก่อนเปลี่ยนไปกลุ่มอื่น ห้ามหยิบชิ้นส่วนติดมือไป ยกเว้น “แบบฝึกปฏิบัติ” หรือ “กระดาษคำตอบ” ประจำตัวของนักเรียนเอง

สิ่งที่ควรปฏิบัติหลังทดลองประสิทธิภาพชุดการสอน

เมื่อทำการทดลองชุดการสอนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูผู้สอนและสมาชิกในกลุ่ม ที่ฝึกปฏิบัติชุดการสอนควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. นำผลงานและแบบฝึกปฏิบัติของนักเรียนมาประเมิน โดยการให้คะแนนกิจกรรม ทุกชนิดแล้วหาค่าเฉลี่ยและทำเป็นร้อยละ

2. นำผลสอบหลังเรียนมาหาค่าเฉลี่ยและทำเป็นร้อยละ

3. นำผลการสอบก่อนและหลังเรียนมาเขียนแผนภูมิเปรียบเทียบเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง ของการรายงานผลการทดสอบ

4. นำสื่อการสอน ซึ่งมีบัตรคำ บัตรสรุปเนื้อหา บัตรกิจกรรม มาปรับปรุงแก้ไข

การยอมรับหรือไม่ยอมรับประสิทธิภาพชุดการสอน

เมื่อทดลองชุดการสอนภาคสนามแล้วให้เทียบค่า E_1/E_2 ที่หาได้จากชุดการสอน กับ E_1/E_2 เกณฑ์ เพื่อดูว่าเราจะยอมรับประสิทธิภาพหรือไม่ การยอมรับประสิทธิภาพ ให้ถือค่าแปรปรวน 2.5 – 5% แต่โดยปกติจะกำหนดไว้ 2.5

การยอมรับประสิทธิภาพของชุดการสอนมี 3 ระดับ คือ สูงกว่าเกณฑ์ เท่าเกณฑ์ และต่ำกว่าเกณฑ์แต่ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ของชุดการสอน

บุญเกื้อ คอรวาเวช (2543, หน้า 110) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการสอนไว้ดังนี้ คือ ช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล ผู้เรียนเรียนได้ตามความสามารถ ความสนใจ ตามเวลาและโอกาสที่เหมาะสมของแต่ละคน ช่วยจัดปัญหาการขาดแคลนครูเพราะชุดการสอนช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ด้วยตนเอง หรือต้องการความช่วยเหลือจากครูผู้สอนเพียงเล็กน้อย ช่วยในการศึกษาระบบนอกโรงเรียน เพราะผู้เรียนสามารถนำชุดการสอนไปใช้ได้ทุกสถานการณ์และทุกเวลา ช่วยลดภาระและช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจให้แก่ครูเพราะชุดการสอนผลิตไว้เป็นหมวดหมู่สามารถนำมาใช้ได้ทันที เป็นประโยชน์ในการสอนแบบศูนย์การเรียน ช่วยให้ครูวัดผลผู้เรียนได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้แนวเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเคารพ นับถือความคิดเห็นของผู้อื่น สรุปได้ว่า ชุดการสอนมีประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนเพราะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในแนวเดียวกันและมีความสะดวกในการสอนของครู ไม่ต้องเสียเวลาในการเตรียมและผลิตอุปกรณ์ในการสอน ครูสามารถนำไปใช้ได้เลย ที่สำคัญชุดการสอนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครูได้เป็นอย่างดี

นิสัยรักการอ่าน

ความหมายนิสัยรักการอ่าน

ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของนิสัยรักการอ่านจากทัศนะของบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

พานิ พิทักษา (2532, หน้า 19) กล่าวว่านิสัยรักการอ่านว่า หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความชอบอ่านหนังสือ เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการฝึกฝนเป็นประจำ จนกลายเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ

สมใจ ทองเรือง (2537, หน้า 18 – 24) กล่าวว่านิสัยรักการอ่าน หมายถึง พฤติกรรมที่ชอบอ่านหนังสือที่กระทำเป็นประจำ โดยแสดงให้เห็นทางพฤติกรรม ได้แก่ การใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือ มีรสนิยมในการอ่าน การให้หนังสือเป็นของขวัญ สนทนาเรื่องหนังสือ และจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านโดยการจัดหิ้งหนังสือ เป็นต้น

เกษม วัฒนชัย (2545, หน้า 15) กล่าวว่านิสัยรักการอ่าน หมายถึง การอ่านซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้งจนเคยชินต้องมีหนังสือติดตัวอยู่ตลอดเวลา

นิสัยรักการอ่านยังหมายถึง พฤติกรรมที่ดีเกี่ยวกับการอ่าน ได้แก่ ลักษณะการอ่านที่ดี รู้จักเลือกประเภทของหนังสือที่จะอ่าน ปริมาณการอ่าน การใช้บริการของห้องสมุด ความเข้าใจในการอ่าน มีสมาธิในการอ่าน มีการถ้อยแถลงความรู้ (ศาสตร์และศิลป์) แห่งการอ่าน : อ่านอย่างสนุกอ่านอย่างเข้าใจ. 2521. หน้า 13 – 17)

นอกจากนี้ สุขุม เฉลยทรัพย์ (2530, หน้า 26 – 32) ได้กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความชอบอ่านโดยได้รับการฝึกฝน แนะนำ ชักชวนตั้งแต่เยาว์วัย ให้รักการอ่าน รู้จักเลือกอ่านโดยเข้าใจให้ซึมซาบ อ่านโดยมีความคิดไตร่ตรองและรู้จักใช้ประโยชน์จากการอ่านหนังสืออย่างเต็มที่

จากความหมายข้างต้นพอสรุปได้ว่านิสัยรักการอ่าน หมายถึง พฤติกรรมเกี่ยวกับการอ่าน ที่ได้รับการฝึกฝนเป็นเวลานาน จนกระทั่งสภาพจิตใจเกิดความสนใจที่จะอ่าน จิตใจจะถูกระตุ้นให้อยากอ่าน ชอบที่จะอ่านและแสดงออกให้เห็นทางพฤติกรรม เช่น การใช้เวลาว่างในการอ่าน ลักษณะการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่าน มีสมาธิในการอ่าน มีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน เป็นต้น นิสัยรักการอ่านเป็นสิ่งที่ดีงามเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม

องค์ประกอบนิสัยรักการอ่าน

นิสัยรักการอ่านเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่ควรปลูกฝังให้แก่ผู้เรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบนิสัยรักการอ่านจากนักวิชาการซึ่งได้ให้ความเห็นในทัศนะต่าง ๆ ดังนี้

ดวงพร พวงเพ็ชร (2541, หน้า 14 – 15) กล่าวว่า พฤติกรรมที่บ่งบอกให้ทราบว่าบุคคล มีนิสัยรักการอ่าน เช่น การใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือ การซื้อหนังสือมาอ่าน หาโอกาส เพื่ออ่านหนังสือ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้อ่าน การใช้บริการห้องสมุด และการกำหนดจุดประสงค์ในการอ่าน เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบของบุคคลที่รักการอ่าน ต้องประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ 4 ประการ คือ

1. การอ่านอย่างสม่ำเสมอ หมายถึง การอ่านทุกครั้งที่มีโอกาส การใช้เวลาว่างในการอ่านและหาโอกาสเพื่อการอ่าน อ่านโดยไม่เลือกเวลาสถานที่ ต้องการอ่าน โดยไม่มีความจำเป็นมาบังคับ พอใจอ่านอย่างไม่มีที่สิ้นสุด อ่านโดยไม่ต้องรอความอนุเคราะห์หรือพึ่งพาคนอื่น

2. การอ่านหนังสือหลายประเภท หมายถึง การอ่านหนังสือให้เข้าใจในเรื่องเดิม แต่จากหนังสือหลายเล่มหรือหลายแหล่ง อ่านเนื้อหาหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นหนังสือเรียน หนังสืออ่านเล่น ข่าวเหตุการณ์บ้านเมือง เรื่องตลกเบาสมอง บันเทิงคดีหรือสารคดี อ่านหลายประเภทของสิ่งพิมพ์ เช่น อ่านจากทั้งหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ หนังสืออ้างอิง หรือใบปลิว เป็นต้น การอ่านประเภทของสิ่งพิมพ์ก็อ่านจากหลายเล่มหรือหลายฉบับ

เพื่อจะได้ทราบความคิดหรือเรื่องเดียวกันแต่จากผู้แต่งหลายคนหรือจากผู้แต่งคนเดียวกัน ที่มีผลงานในเรื่องเดียวกันมากกว่า 1 ชิ้น รวมทั้งมีการอ่านจากหลายแหล่ง ไม่ว่าจะเป็น จากห้องสมุด อ่านหนังสือที่มีอยู่ในบ้าน ซื้อจากร้านหรือแผงหนังสือ

3. การอ่านเนื้อหาที่มีประโยชน์ หมายถึง การเลือกอ่านเนื้อหาจากหนังสือที่ให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน กล่อมเกลাজิตใจ พัฒนาอารมณ์ ส่งเสริมประสบการณ์ เช่น ข่าว สารคดี เรื่องตลกเบาสมอง รวมทั้งเลือกไม่อ่านเนื้อหาจากหนังสือที่ไม่มีประโยชน์ รู้จักกำหนด วัตถุประสงค์ในการอ่าน อ่านจับใจความสำคัญได้

4. การเห็นคุณค่าของการอ่าน หมายถึง การรู้ถึงประโยชน์ของการอ่านที่มีต่อการ ใช้ชีวิตประจำวันและการแก้ไขปัญหา รู้ว่าสิ่งที่อ่านมีประโยชน์ต่อตนเองหรือผู้อื่นอย่างไร เช่น อ่านเพื่อได้รับความรู้ อ่านเพื่อความบันเทิงหรือจรรโลงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน การรู้จักดูแลรักษาหนังสือเพื่อให้ใช้ได้นาน นำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีความเชื่อว่าการอ่านหนังสือที่มีคุณค่าจะให้ประโยชน์ เช่น ความรู้ ความบันเทิง คติสอนใจ ส่วนการอ่าน หนังสือที่เนื้อหาไม่มีคุณค่าจะให้โทษ เช่น ความอาฆาตพยาบาท ทำให้เกิดความหลงผิด เป็นต้น

ฉวีวรรณ อุทกนันท์ (2542, หน้า 55 – 58) กล่าวว่า นิสัยรักการอ่านต้องเกิดจาก ความสนใจในการอ่านเป็นสำคัญและเกิดเจตคติที่ดีต่อการอ่าน เพราะจะเกิดความสุข และได้รับความรู้โดยไม่เครียด ทำให้เกิดทักษะในการค้นคว้าหาความรู้และข้อมูลด้วยตนเอง อย่างสม่ำเสมอ

เปลื้อง ณ นคร (2542, หน้า 40) ได้กล่าวว่าการเกิดนิสัยรักการอ่านส่วนหนึ่งเกิดขึ้น จากความสนใจ การอ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอและเจตคติการอ่านที่ดีต่อการเรียนรู้

อุทัย ดุลยเกษม (2543, หน้า 30) กล่าวถึงการเกิดนิสัยรักการอ่านว่าเกิดมาจากการอ่านหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และได้รับรสสุนทรีย์จากหนังสือมากกว่าเหตุอื่น เพราะยังอ่านก็ยิ่งสนุก ถ้าฝึกให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านต้องให้เด็กได้อ่านในสิ่งที่เขาชอบอ่าน เป็นอันดับแรก จะทำให้เด็กได้รับความรู้และสนุกสนานเพลิดเพลิน

ในประเทศไทยการวิจัยเพื่อหาสาเหตุหรือองค์ประกอบนิสัยรักการอ่านได้มีการศึกษา อย่างกว้างขวาง ดังนี้

อังคณา กล่อมฤทธิ์ (2531, บทคัดย่อ) ศึกษาความอยากรู้อยากเห็น นิสัยรักการอ่าน และคุณสมบัติส่วนตัวบางประการของนักเรียนที่ใช้ห้องสมุดมากเลือกการอ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ และวาดรูป ส่วนนักเรียนที่เข้าใช้ห้องสมุดน้อยเลือกกิจกรรมดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือ และไปเที่ยว

นัคดา นำศรีเจริญสุข (2536, หน้า 76 – 82) ศึกษาองค์ประกอบความเป็นนักอ่านที่ดี

ของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 924 คน พบว่านักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูง มีองค์ประกอบด้านการเก็บรวบรวมสาระสำคัญจากการอ่าน มีเจตคติที่ดีในการอ่าน มีความกระตือรือร้นที่จะหาความรู้จากการอ่าน และมีวิจารณญาณในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านต่ำ นอกจากนั้นยังพบว่าองค์ประกอบของความเป็นนักอ่านที่ดี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบใหญ่ ๆ ดังนี้

1. เก็บรวบรวมสาระสำคัญของการอ่าน การบันทึก จดจำสาระสำคัญ การตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่าน กำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมหรือบันทึกเนื้อหาให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อ่านทบทวน มีสมาธิในการอ่าน

2. มีเจตคติที่ดีในการอ่าน มีความพอใจ ความสนใจ ความรู้สึกยินดีที่ได้อ่านหนังสือหรือหาหนังสือมาอ่าน เช่น ซื้อหนังสือเมื่อมีโอกาส รู้สึกดีใจเมื่อได้รับหนังสือเป็นของขวัญ

3. มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากการอ่าน การขวนขวายหาหนังสือมาอ่าน หาโอกาสเพื่อการอ่าน ใช้เวลาว่างในการอ่าน รู้จักแหล่งสำหรับค้นคว้าหาหนังสืออ่านไปชมนิทรรศการหรืองานแสดงหนังสือ

4. มีลักษณะท่าทางที่ถูกต้อง รู้ลักษณะท่าทางการกระทำหรือการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในการอ่าน วิธีการปฏิบัติที่ทำให้ได้รับประโยชน์จากการอ่านให้มากที่สุด

5. มีวิจารณญาณในการอ่าน มีความสามารถในการจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน รู้และเข้าใจในจุดประสงค์ของผู้เขียน สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น

ในต่างประเทศมีการวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุหรืออิทธิพลที่มีต่อนิสัยรักการอ่านไว้ดังนี้

Sullivan (1976, pp. 9 – 10 อ้างถึงใน วิชา ทรวงแสง, 2541, หน้า 12)

และ Stager (1983, pp. 21 – 22 อ้างถึงใน วิชา ทรวงแสง, 2541, หน้า 11)

ได้ประมวลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยรักการอ่านไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. ปัจจัยภายใน ได้แก่ แรงจูงใจภายในที่ทำให้มนุษย์กระทำหรือเรียนรู้ความต้องการตามทฤษฎีของ Maslow ซึ่งจัดไว้ 6 ลำดับขั้น คือ

- 1.1 ความต้องการสรีรวิทยา
- 1.2 ความต้องการความปลอดภัย
- 1.3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ
- 1.4 ความต้องการยกย่องตน
- 1.5 ความต้องการตระหนักในตน
- 1.6 ความต้องการความรู้ความเข้าใจ

2. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ อิทธิพลของครอบครัว เพื่อน สังคม สื่อมวลชน ห้องสมุด ธุรกิจหนังสือและการส่งเสริมจากวิธี เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบนิสัยรักการอ่าน สรุปได้ว่า องค์ประกอบนิสัยรักการอ่านประกอบด้วย การใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือ การใช้บริการห้องสมุด ลักษณะการอ่าน การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน เจตคติในการอ่าน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีงานวิจัยที่น่าสนใจ ดังนี้ อัมพิกา สิริพรม (2547) ทำการวิจัยเรื่องการสร้างแบบฝึกพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ แบบ SQ3R โดยใช้กรอบมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าแบบฝึกพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจแบบ SQ3R โดยใช้กรอบมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 87.50 / 83.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

อำไพพรรณ ดิษจำรัส (2544) ทำการวิจัยเรื่องการสร้างชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า การสอนนักเรียนด้วยชุดการสอนการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ มีประสิทธิภาพ 87.94/88.57 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้

พิทักษ์ เมฆอรุณ (2543) ทำการวิจัยเรื่องชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า การสอนนักเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ มีประสิทธิภาพ 86.00/84.00 ที่สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้

สมลักษณ์ ไพศาลสรรพวงศ์ (2543) ทำการวิจัยเรื่องการสร้างชุดการสอนอ่านจับใจความภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า การสอนนักเรียนโดยใช้ชุดการสอนอ่านจับใจความภาษาไทย มีประสิทธิภาพ 89.21/88.24 ที่สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้

สุกัญญา กระสาททอง (2541) ทำการวิจัยเรื่องการสร้างชุดการสอนฝึกทำแผนภาพโครงเรื่องจากบทอ่านภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 86.02/87.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้

สมาธิ วิเศษชุมพล (2540) สร้างชุดการสอนวิชาภาษาไทย เรื่องการพูด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 85.00/85.66 ซึ่งสูงกว่า

เกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้และคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศิริพร ทองชุคำ (2540) วิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับนิสัยในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพัทลุง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2539 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง จำนวน 371 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .9892 ชุดที่ 2 แบบสอบถามนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .9524 สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย การวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเล่านิทาน เล่าเรื่องจากหนังสือ และแข่งขันเกี่ยวกับหนังสืออยู่ในระดับน้อย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมจัดป้ายนิเทศ และกิจกรรมแนะนำหนังสืออยู่ในระดับปานกลาง นิสัยรักการอ่านของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับนิสัยรักการอ่านของนักเรียน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .7264

ศรีสกุล คำนุชศิลป์ (2529) ทำการวิจัยเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ สมรรถภาพการอ่านเร็วและเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนอ่าน 3 วิธี โคลซ SQ3R และตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 120 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยการสุ่มอย่างง่าย ผู้วิจัยให้กลุ่มที่ 1 เรียนโดยวิธีการ โคลซ กลุ่มที่ 2 เรียนโดยวิธีการ SQ3R และกลุ่มที่ 3 เรียนโดยวิธีการตามคู่มือครู ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบก่อนและหลังการทดลองสอน โดยใช้แบบทดสอบวัดเจตคติการเรียนภาษาอังกฤษ และแบบทดสอบวัดสมรรถภาพการอ่านเร็ว ด้านความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ผลปรากฏว่า กลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการ โคลซและวิธีการ SQ3R มีคะแนนความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านสมรรถภาพการอ่านเร็ว พบว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการ โคลซ และวิธีการ SQ3R มีสมรรถภาพการอ่านเร็วสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับและเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษ พบว่ากลุ่มที่เรียนการอ่านภาษาอังกฤษวิธีการ โคลซ และวิธีการ SQ3R มีเจตคติ

ต่อการอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มที่เรียนด้วยวิธี SQ3R มีเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการโคลซอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิษฐลิต พุททมาตย์ (2531, หน้า 53 – 60) ศึกษาเปรียบเทียบนิสัยรักการอ่านและการยืมหนังสือของนักเรียนที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดยางสุทธาราม กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2530 จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 20 คน โดยกลุ่มทดลองจะเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ผลการทดลอง พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีนิสัยรักการอ่านสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

อังคณา กล่อมฤทธิ์ (2531, หน้า 76 – 86) ศึกษาเปรียบเทียบความอยากรู้อยากเห็นและนิสัยรักการอ่านของนักเรียนที่เข้าใช้ห้องสมุดมากกับนักเรียนที่เข้าใช้ห้องสมุดน้อย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ อำเภอรัญญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 354 คน แบ่งเป็นกลุ่มเข้าใช้ห้องสมุดมาก จำนวน 177 คน และกลุ่มผู้เข้าใช้ห้องสมุดน้อย จำนวน 177 คน ผลการวิจัยพบว่า นิสัยรักการอ่านระหว่างกลุ่มนักเรียนที่เข้าใช้ห้องสมุดมากกับกลุ่มนักเรียนที่เข้าใช้ห้องสมุดน้อยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยต่างประเทศ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีงานวิจัยต่างประเทศที่น่าสนใจ ดังนี้

Butler (1984, p. 138 - A อ้างถึงใน อัมพิกา สิริพรหม, 2547, หน้า 39)

ทำการวิจัยเรื่องผลของตัวแปรด้านรายวิชาและการฝึกที่มีต่อวิธีการเรียนโดยใช้ SQ3R โดยศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการอ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2 กลุ่ม ด้วยวิธีการ SQ3R โดยกลุ่มแรกสอนด้วยวิธีการ SQ3R แต่ไม่ได้ทำการฝึกขั้นตอน SQ3R มาก่อน เพียงแต่บอกกระบวนการว่ามีอะไรบ้าง เท่านั้น และกลุ่มที่สอง สอนด้วยวิธีการ SQ3R เช่นกันแต่กลุ่มนี้มีการฝึกขั้นตอนของ SQ3R มาก่อน คำว่าที่ใช้สอนอ่านนั้นเป็นคำราชาศัพท์ วิทยาศาสตร์และประวัติศาสตร์ ผลของการศึกษาทดลองปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มสูงขึ้น และมีความคงทนในการเรียนรู้สูงขึ้นด้วย และกลุ่มที่ได้รับการสอนวิธีการ SQ3R ซึ่งมีการฝึกขั้นตอนมาก่อนนั้น ผลการวิจัยปรากฏว่ามีแนวโน้มจะได้คะแนนดีกว่าและคงทนดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ฝึกขั้นตอนดังกล่าวด้วย

Abby Adams, et al. (1982, p. 27 – 54 อ้างถึงใน อัมพิกา สิริพรหม, 2547, หน้า 39) ทำการวิจัยเรื่องกลวิธีในการเรียนการสอน โดยใช้ตำราที่เน้นเนื้อหาของนักเรียนระดับกลาง โดยศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ SQ3R กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนเกรด 5 จำนวน 45 คน ในอุจีน ออร์เรกอน แบ่งกลุ่มตัวอย่าง เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกใช้ SQ3R กลุ่มที่สอง เรียนตามปกติ แต่ครูจะให้ข้อมูลย้อนกลับ คือเมื่อนักเรียนตอบคำถามถูกก็ชมเชย ถ้าผิดก็มีการแก้ไข และกลุ่มที่สามไม่ได้รับการฝึกสอนเป็นพิเศษ แล้ววัดผลสัมฤทธิ์ในการอ่านจากการเล่าเรื่องที่อ่าน อีกครั้งหนึ่งและตอบคำถามสั้น ๆ 10 ข้อ ผลของการทดลองพบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้ SQ3R ได้คะแนนจากแบบทดสอบตอบคำถามสั้น ๆ ได้สูงกว่าทั้งกลุ่ม ส่วนคะแนนการเล่าเรื่องอีกครั้งหนึ่ง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแม้ว่ากลุ่ม SQ3R จะมีคะแนนสูงกว่าก็ตาม คะแนนจากแบบทดสอบทั้งสองชนิดมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง

Perkins (1982) ศึกษาเรื่องทักษะการแปลความ ตีความ และความรู้เกี่ยวกับศัพท์ เพื่อความเข้าใจในการอ่าน จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่าความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการแปลความและความรู้เกี่ยวกับศัพท์เพื่อความเข้าใจในการอ่าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 4 จำนวน 91 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบทดสอบคำศัพท์ 40 ข้อ แบบทดสอบวัดการอ่านแปลความ ตีความ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของความเข้าใจในการอ่าน ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ใช้คำที่พบเห็นบ่อย ๆ ขึ้นอยู่กับ การแปลความ ตีความ และคำศัพท์ ในทางตรงข้าม ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ของนักเรียนมีผลต่อความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ใช้คำที่ไม่พบเห็นบ่อย ๆ มากขึ้น

Doctorow, et al., (1978, p. 109 – 118) ได้ทำการวิจัยในเรื่องกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน โดยทดลองกับนักเรียนเกรด 6 ในสหรัฐอเมริกา เป็นการฝึกการย่อเรื่องหรือสรุปเรื่องที่อ่านเอง ผลปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกให้ย่อเรื่องมีคะแนนความเข้าใจในการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกให้ย่อเรื่อง ทั้งการทดสอบทันทีหลังการอ่าน และการทดสอบในเวลาต่อมา

Meeks (1972) ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบการสอนแบบชุดการสอนกับวิธีการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่าการสอนโดยใช้ชุดการสอนมีประสิทธิภาพมากกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าการอ่านต้องใช้ความคิดพิจารณาสิ่งที่อ่านอย่างละเอียด รู้จักคิดและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ผู้อ่านต้องใช้สติปัญญา อธิบายและขยายความเรื่องที่อ่านได้ ผู้อ่านจะต้องแปลความ ตีความ ขยายความ ประเมินค่าเรื่องที่อ่านอย่างไร้ตรงละเอียดถี่ถ้วนว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใดและสามารถ

แยกข้อเท็จจริงและข้อจริงออกจากข้อความที่อ่าน ทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดที่จะพัฒนาการอ่าน
ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการอ่านที่สามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน สามารถ
พิจารณาแยกแยะข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกโดยใช้ชุดการสอนการอ่าน
แบบ SQ3R จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทำให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุผลและมีนิสัย
รักการอ่านมากขึ้น